

Ad asum

2989
3900
INSTITUTIONUM

PHILOSOPHICARUM

TOMUS PRIMUS

QUI COMPLECTITUR

HISTORICAM PHILOSOPHIAE SYNOPSISIN
LOGICAE ELEMENTA ET
ONTOLOGIAM

AD USUM

SEMINARII NEAPOLITANI.

NEAPOLI MDCCLXXXII.

Ex Officina AMATI CONSI.
Prostant apud MICHAELEM STASIUM.

UTRIUSQUE POTESTATIS PERMISSU.

Die 18. mensis Julii 1782.

Reimprimatur, regiis juribus, legibus,
moribusque Regni semper salvis.

VARGAS MACCIUCCA.

Carulli,

LECTORI BENEVOLO

MICHAEL STASIUS.

 Nstitutiones Philosophicas, quae
in usum florentissimi Seminarii
Neapolitani jamdiu in lucem
prodierant, tertium edendas ag-
gressus, ne quid superioribus haec praesens
ἐκδοτὶς invideret, illius curandae provin-
ciam SALVATORI ROGERIO deman-
davi. Is quidem pro ea, quae mihi cum
illo intercedit amicitia, quemadmodum quod
in haec Institutiones χρησέως καὶ πηρέως
jus habet, totum id mihi attribuit, ita non
modo in typographicis mendis abstergendis
summam adhibuit diligentiam, verum etiam
nonnulla, quae inter legendum operarum
festinatio ipsi expressit, qua castigando,
qua addendo interspersit. Quamobrem tu-

am, humanissime Lector, demeruisse gratiam mihi blandior, cum, ut bono tuo consulere, hujusmodi Institutiones, quarum paucissima exstabant exemplaria, tum emendatiores & locupletiores, tum nitidioribus formis expressas in publicum emittere curaverim.

PRAEFATIO.

NIL homini melius, nihil praestantius, nihil magis expetendum esse, quam Philosophicis disciplinis excultum animum, is profecto intelliget, qui cogitatione comprehendet, tanto Philosophiae studium esse ceteris nobilius, quanto res, de quibus agitur, censentur nobiliores. Cujuscunque enim artis prae aliis praestantiam metiri rebus, quas tractandas suscipit, oportet. Philosophantis oculo immensa rerum, quae late patet, universitas consideranda obversatur; quae quemadmodum nihil pulchrius, aut admirabilius esse potest, ita longe omnibus studiis Philosophia praestare videtur. Hac enim duce & comite humanae Mentis acies in universum dirigitur mundum; ac primo in rerum terrenarum contemplatione defixa earum naturam studiose rimatur, causasque exquirat; mox singulis orbis terrae partibus peragratis ad caelum usque evolat ratos astrorum ordines, certosque eorundem motus contemplatura: neque illic stare scit, inquieta,

donec veluti e corporis vinculis soluta Deum ipsum attingat.

Verum paucis abhinc annis novo quodam inuesto philosophandi genere nonnulli e grege Philosophorum rebus studentes novis mirum est, quantum studii curaeque posuerint, ut incorruptam verae & elegantis Philosophiae integritatem violarent atque imminuerent. Hinc quanta maxima contentione possunt, tanto animi ardore conantur, ut quae ἀποδεικνύουσιν demonstrata suam cuique sanae mentis homini veritatem probant, in dubium revocent, caligine ac tenebris involvant, & funditus si fieri potest labefactent. Imo eo dementiae devenere, ut a natura, atque adeo a semetipsis desciscences suam ipsi Mentem suumque Auctorem existere per summam impudentiam negare sint ausi. Atque hi quidem sibi persuaferunt solos se scire omnia, se meros crepant Philosophos, soli videri volunt sapientes, nomenque sibi *Spirituum fortium*, quasi dicas arrogantis atque impudentis, vindicando, ceteros tanquam imbecillis animi, vanaque imbutos superstitione contemnunt, despiciunt, illudunt. Nullum enim eorum iudicio Religionem inter superstitionemque interesse discrimen videtur. Ex quo factum est, ut

nupera isthaec Philosophiae ratio nec tam multis grata & probata, pluribus etiam, iisque sapientissimis doctissimisque viris, suspecta & invisa sit. Atque eo vel magis, quod quae antea faciem ad Theologiam praeferre consueverat, nunc maximo sit impedimento, quominus ad eam perveniatur. Ea est enim humani ingenii indoles, ut si qui non ultra tangendi occurrant fines, vel retrorsum eat, si imbecille sit, ac timidum; vel si promptum ac temerarium rupto quovis obice huc illuc errabundum vegetur.

At vera a falsa Philosophia immane quantum distat! Illa enim solam semper sectatur veritatem, nec defatigata studium exquirendi relinquit prius, quam in ea inventa adquiescat. Haec contra verum licet perscrutetur, haud tamen idcirco investigat, ut in illo adquiescat, sed ut quod in speciem quaerit, reipsa non assequatur. Illa internis externisque adhibitis experimentis, institutis in rerum naturam observationibus tota in eo versatur, ut ex rerum notissimarum cognitione occultarum investigationem deducat. Haec vero his omnibus abutitur, ut iis, quae patent, quaeque sunt oculis subiecta fidelibus, sempiternam veluti noctem offundat. Altera

demum in universo rerum orbe veluti insculptam Dei intuetur imaginem, & caelestium rerum atque terrestrium admirabilitate excitata tanti operis rectorem, & tanquam architectum deprehendit. Altera tantae varietatis rerumque pulchritudinis aspectu nihil commota mundum perinde sibi repraesentat, atque adhuc esset rude & indigestum Chaos: adeo quidem, ut perpetuae potius dubitationis spinas, quam scientiae segetem colligat: atque ubi haereat, non quo perveniat, longo ac salebroso examine perscrutetur.

Est modus in rebus adhibendus, sunt quidam praescribendi fines, quos ultra progredi Philosopho sit nefas; siquidem non omnia omnibus scire permixtum est. At ubi Philosophia metam ponit: illinc cursum Theologica instituit disciplina. Quamobrem rebus Philosophicis operam dabitur eo scilicet consilio, ut per illas facilius ad Theologiam pateat nobis aditus. Illuc enim omnia recidant oportet: illa veluti terminus vestrarum cogitationum statuendus est vobis praesertim, Adolescentes, quibus in sortem Domini vocatis Theologiae studium proprium est ac peculiare.

In his igitur Institutionibus nihil nobis fuit

fuit antiquius, quam ut sapientissimorum virorum vestigiis insistentes superflua coërceremus, singula presse persequeremur, ac brevius angustiusque omnia terminaremus. Verba insolentia vitare studuimus, non vero quae Philosophicae scientiae propria sunt; singulae enim artes verbis quasi privatis utuntur ac suis. Tum vero nihil impensius, & diligentius curavimus, quam ut plane, ac perspicue omnia expedirentur. Latinitate usi sumus, qualem Philosophica disputatio ferre posset: quamdam vero sermonis elegantiam quoad ejus fieri potuit consecrari fategimus; ea potissimum de causa, quia non raro fieri videmus, ut adolescentes ab amoeno humaniorum litterarum studio profecti in ipso Philosophiae limine haereant, horridum ac spinosum differendi genus stomachati.

Hae autem Institutiones Scholarum nostrarum more duorum annorum spatio concluduntur: quantum scilicet temporis satis esse possit, ut prima Philosophiae elementa explicantur, quae rectissima ad illam traditur via; ac veluti intento digito monstratur iter, quo ad verae Philosophiae fastigium ascendatur. Eos autem, qui in contemplanda perspiciendaque rerum natura totos se posuerunt, ampliora

volumina adire jubemus : ut beatos fontes potius hauriant , quam rivulos confitentur . Desiderabantur tamen adhuc breves & concinnae Institutiones , quibus nostri Seminarii Juventus ad Philosophiam informaretur : ipsius igitur usui destinatae nunc in lucem prodeunt hae qualescunque sint , non ut (quod iterum praemonere volumus) in doctissimorum virorum manus perveniant , sed ut nostrae Juventutis votis satisfactum eant .

CONSPPECTUS

EORUM QUAE HOC TOMO I.

CONTINENTUR.

PHILOSOPHIAE SYNOPSIS HISTORICA.

pag. i.

§. I. De Hebraeis.	5
§. II. De Chaldaeis.	13
§. III. De Persis.	20
§. IV. De Sabaeis.	27
§. V. De Phoenicibus.	29
§. VI. De Aegyptiis.	36
§. VII. De Indis , & Sinis.	44
§. VIII. De Celtis , Scythis , atque Etruscis.	51
§. IX. De Graecorum Philosophia Mythologica.	58
§. X. De Graecorum Philosophia Politica.	64
§. XI. De Graecae Philosophiae Sectis . Et primo de Jonica.	ibid.
§. XII. De Socrate , & ductis ab eo Sectis.	71
§. XIII. De Secta Platonica.	75
§. XIV. De Secta Peripatetica.	84
§. XV. De Secta Stoica.	87
§. XVI. De Secta Italica.	90
§. XVII. De Secta Eleatica.	97
§. XVIII. De Secta Epicurea.	100
§. XIX. De Pyrrhone & Scepticis.	102
§. XX. De Eclecticis ac de Philosophiae ruina , ejusdemque restauratione.	103

LO.

LOGICAE ELEMENTA.

ANTELOQUIUM. 110

LOGICAE ELEMENTORUM PARS I. 114

CAPUT I. De Ideis.	ibid.
§. I. De Ideis secundum originem inspectis.	115
§. II. De Idearum proprietatibus.	116
§. III. De Mentis Abstractione.	121
§. IV. De Ideis Singularibus, Particularibus, & Universalibus.	123
§. V. De Ideis ad objecta relatis.	125
§. VI. De Definitione, & Divisione.	130
CAPUT II. De Idearum Signis, seu de Vocibus.	132
§. I. De Vocum Origine.	ibid.
§. II. De Vocum Divisione.	133
§. III. De recto Vocum Usu.	135
§. IV. De Arte Hermeneutica.	137

LOGICAE ELEMENTORUM PARS II. 141

CAPUT I. De Judicii & Propositionis natura.	ibid.
CAPUT II. De Propositionis Divisione.	143
§. I. De Propositionibus Simplicibus, Complexis, Compositis, & de Compositarum vario genere.	ibid.
§. II. De Propositionibus Universalibus, Particularibus, & Singularibus.	146
§. III. De Propositionibus Adfirmantibus & Negantibus.	148
§. IV. De Propositionibus Oppositis.	150
CAPUT III. De Propositionum Veritate & Falsitate.	151

LO.

LOGICAE ELEMENTORUM PARS III.

154

CAPUT I. De Natura Ratiocinationis.	ibid.
CAPUT II. De vario argumentandi genere.	155
§. I. De Syllogismo.	ibid.
§. II. De Syllogismi Figuris & Modis.	157
§. III. De Syllogismi Vitiis.	158
§. IV. De Veri Syllogismi Fundamento.	159
§. V. De ceteris Argumentationum speciebus.	166
Entymema.	ibid.
Epichirema.	ibid.
Prosyllogismus.	167
Sorites.	ibid.
Dilemma.	168
Inductio.	171
CAPUT III. De Fallaciis Argumentorum.	
CAPUT IV. De Caussis errorum.	176

LOGICAE ELEMENTORUM PARS IV. 183

CAPUT I. De Methodi Analyticae Regulis.	185
CAPUT II. De Methodi Syntheticae Regulis.	189

METAPHYSICAE ELEMENTA 195

ANTELOQUIUM. ibid.

METAPHYSICAE ELEMENTORUM PARS I. 196

CAPUT I. De Principiis Cognitionis Humanae.	ibid.
§. I. De Principio Contradictionis.	ibid.
PROPOSITIO. Contradictionis Principio humana-	rum

rum cognitionum, quae res necessarias respiciunt, veritas inimitur.	198
§. II. De Principio Rationis sufficientis.	201
PROPOSITIO. Nihil est sine Ratione sufficiente, cur potius sit, quam non sit.	204
§. III. De Criterio Veritatis.	209
PROPOSITIO. Adest nobis Criterium veritatis, illudque in Evidentia situm est.	211
§. IV. Confutatur Scepticismus.	213
§. V. De prima Veritate cognita.	229
PROPOSITIO I. Mens singularia prius cognoscit. ibid.	
PROPOSITIO II. Per characteres communes res prius cognoscuntur.	230
PROPOSITIO III. Se ipsam existere Mens primum cognoscit.	232
CAPUT II. De Ente ejusque Formis.	233
§. I. De Essentia atque Existentia.	234
§. II. De Ente Rationis & Reali.	236
§. III. De Ente Possibili & Impossibili.	237
§. IV. De Ente Necessario & Contingente.	238
§. V. De Substantia & Accidente.	240
CAPUT III. De Attributis Entis.	241
§. I. De Unitate.	ibid.
§. II. De Individuo, Supposito, & Persona.	243
§. III. De Identitate, & Distinctione.	244
§. IV. De Veritate & Bonitate.	248
§. V. De Duratione.	251
§. VI. De Finito & Infinito.	254
CAPUT IV. De Causis.	258

Illustrissimus ac Reverendissimus Dominus D. Franciscus Can. Valle S. Th. Magister, & Curiae Archiep. Exam. Synod. revideat, & in scriptis referat. Datum Die 23. Maji 1769.

F. X. EP. VENAER. VIC. GEN.

JOSEPH SPARANUS CAN. DEP.

EMINENTISSIME PRINCEPS

INstitutiones Philosophicas ad usum Archiepiscopalis Lycei nuper mihi traditas ut legi, gratulatus sum ipse mihi, quod tandem aliquando ejusmodi Philosophiae Elementa in lucem prodierint, quae Tironibus Cleri nostri ad superiora potissimum sacra studia facem praeferrent. Ea enim est Institutionum harum brevis & clara methodus, ea verborum sententiarumque concinnitas, ea argumentorum vis & ubertas, ut optimam spem concipere fas sit, imbutos Adolescentes principiis *non xermeis* ad altiora quaeque fore erigendos. Adeo facta recte manent fides, & pietas, Religionis, ac Theologiae quoque jura, ut demandari typis posse censeam, dum id tibi, Praesul Eminentissime, probatum fuerit. Datum Neapoli XIII. Calendas Octobris Anno Domini MDCCLXIX.

Eminentiae Tuae

Humillimus, Obsequentissimus
Franciscus Canonicus Valle.

Attenta relatione Domini Revisoris imprimatur.
Datum die 23. Septembris 1769.

F. X. EP. VENAER. VIC. GEN.

JOSEPH SPARANUS CAN. DEP.

Rea

Reverendissimus U. J. D. D. Joseph Canonicus Simioli in hac
Regia Studiorum Universitate Professor Primarius revideat
& in scriptis referat. Datum Neapoli die 1. Julii 1769.

NICOL. DE ROSA EP. PUT. C. M.

ILL. AC REV. PRAESUL

Institutiones Philosophicas brevi, clara, simplici methodo
concinatas, Ecclesiasticae Juventuti accommodatas, ut
Christianae Theologiae praeludia, & altiorum Scientiarum
praeambula, dici vix potest quanta voluptate perlegerim:
quod salebrosum ac sinuosum iter planum directumque a
Viro Clarissimo factum viderim, expeditamque ad reliqua
stratam viam. Saepe ac diu expetitas hujusmodi Institutio-
nes, quae recentiora complectantur, & antiquiora non ne-
gligant, adoptatis etiam Scholarum lectissimis verbis, ad
Seminarium maxime commodum typis edi possit, si Tuum
acceperit, jus, plane censeo. Datum Neap. XIII. Kalendas
Augusti 1769.

Humillimus Adiectiss. Obsequentiss. Famulus
Joseph Can. Simioli Reg. S. Th. Professor.

Die 2. Mensis Septembris 1769. Neapoli.

*Viso Rescripto suae Regalis Majestatis sub die 26. proximi
elapsi Mensis Augusti currentis anni ac relatione Reverend. Jo-
sephi Canonici Simioli, de Commissione Reverendi Regii Cap-
pellani Majoris, ordine praefatae Regalis Majestatis.*

*Regalis Camera Sanctae Clarae providet, decernit, atque
mandat, quod imprimatur cum inserta forma praesentis sup-
plicis libelli, ac approbationis dicti Reverendi Revisoris. Ve-
rum in publicatione servetur Regia Pragmatica: Hoc suum &c.*

GAETA

SALOMONE.

Vidit Fisc. R. C.

*Illustr. Marchio Citus Praef. S. R. C. tempore subscriptionis
impeditus, & alii spectabiles Aularum Praefecti non inter-
fuerunt.*

Reg. fol.

Carulli.

Athanasius.

PHF.

PHILOSOPHIAE
SYNOPSIS HISTORICA.

IUM in more positum sit apud illos,
qui se ad ceterarum scientiarum atque
artium studium conferunt, ut earum
antea historiam percurrant, ratio
profecto postulat, ut nos, qui Phi-
losophiae operam damus, antequam fontes hau-
riamus, ejusdem Scientiae historiam delibemus.
Si enim disciplinarum origines scrutari, & quem-
admodum illae paullatim adolescere coeperint,
donec ad maturitatem suam pervenerunt, atten-
tis oculis inspicere, tum dulce tum utile esse
nemo diffitetur: Philosophiae certe historiam
plurimum jucunditatis atque emolumenti prae se
ferre fateamur necesse est. Eam enim humanae
Mentis historiam recte dixeris. Cum enim tam
longe retro respicimus, & singulis perlustratis
aetatibus quae de rerum natura diversae Gentes
fenserint, & praestantissimi quique Viri docue-
rint, investigamus: illuc certe rem deducimus,
nimirum ut deprehendere aliquando liceat, quo

Tom. I.

A

pacto

pacto humana Mens prima illa veluti sapientiae femina, nobis a natura insita, paullatim evoluta explicaverit. Quid igitur jucundius simul, atque utilius hominum animo esse potest, quam ut suarum virium effecta intueatur?

Quamobrem Philosophicas Institutiones, quas Deo dante aggredimur, historica Philosophiae *σύνταξις* antecedit, quae veluti quaedam picta tabula intuentium oculis exhibebit, quibus illa profecta initiis ad nostra usque tempora sensim adoleverit, quique illam pro diversa temporum serie, & sectarum varietate excoluerint. Atque ut inde usque incipiam, si quis Philosophiae incunabula investigare amat, is ad ipsa Mundi exordia oculos intendat; cum unum idemque fuerit hominis ac sapientiae principium. Insitus enim & quasi in animo consignatus est amor ille, quo natura ipsa ad veritatem investigandam ducimur.

Homines porro cum universam Mundi compagem ornatissimam & pulcherrimam conspexerint, caeli, siderum, & corporum omnium ornatum ac varietatem, rerumque consentientem, conspirantem, & continuatam cognationem contemplati, horum omnium admiratione correpti sunt. Tum illorum aspectus impulit eos & admonuit, ut plura quaerent. Inde est orta indagatio initiorum, unde scilicet essent omnia nata, generata, concreta: inde rerum omnium causas perscrutari coeptum est. Atque hisce gradibus rerum cognitio, & naturae explicatio paulatim invaluit.

Ut igitur quantum hujusmodi studium apud
fin-

singulas quasque Gentes viguerit, videamus: ipso in limine non abs re erit animadvertere, difficile admodum dictu esse, quid prisca gentium sapientes de Dei, animique nostri natura, & de prima rerum origine senserint. 1. *Ob monumentorum inopiam*. Tot enim illustrium virorum operibus partim incendio, partim temporis edacitate deperditis, pauca admodum antiquitatis monumenta nobis supersunt; ex quibus, tamquam ex discriptis membris, quale fuerit veterum sopherum doctrinae totius *σύνταξις* (*corpus*) divinare vix possumus.

2. *Ob varium, ac multiplex linguarum ingenium*. Quo fit, ut verba in alienam linguam translata vim primigeniam saepe amittant, idque interdum praeseferant, quod est ab Auctoris mente remotissimum. Jam vero quidquid barbaricae eruditionis nobis innotuit, id ferme omne a Graecis accepimus. Ecquis igitur praestare poterit barbararum gentium monumenta in Graeciam, graece autem scripta in alias gentes sine fraude commigrasse, & in linguis adeo dissimillimis verba verbis, notiones notionibus ex aequo respondere?

3. *Ob frequentioreν Προσωποποιίας Prosopopoeiae usum*. Nihil sane priscis sapientibus tam familiare, quam inanimatas mundi partes, resque naturae in scenam producere personarum habitu & forma indutas. Sic Chaos, Aether, Nox, & id genus alia in veterum Cosmogoniis tamquam personae quaedam animatae incedunt, aguntque.

4. *Ob arcani studium*. Nimirum ne sanctiora rerum dogmata in vulgus edita vilescerent, con-

fueverunt barbaricae sapientiae Antistites ea allegoriis, aenigmatibus, fabulis, hieroglyphicis, aliisque praestigiis obscurare, quo profanorum captui subducerentur. Hinc duplex olim viguit doctrinae genus Δημοῶδες καὶ Ἀπόρρητον, *Populare*, & *Arcanum*. Populares doctrinae omnibus sine ullo discrimine patebant. Arcanis initiari non poterant nisi Mystae. Vetus hoc, & commune barbararum gentium institutum ad Graecos postea translatum est. Exemplo sunt *Exoterica*, & *Acroamatica* Aristotelis scripta: quorum illa erant ad vulgi sensum accommodata; haec accurata limatius ad veritatis obrusam. Atque id mysticae, & popularis doctrinae discrimen in causa nonnumquam fuisse reor, quamobrem veteres quidam philosophi de principiis rerum non idem semper dicere viderentur.

5. *Ob praeposterum Cosmogonias cum Theogoniis confundendi morem*. Antiquissimi mortalium, quorum videlicet animos superstitio opprefferat, Mundum, & illustriora quaelibet Universitatis corpora Deorum numero, & loco colebant. Proinde veteres naturae Sacerdotes cum Deorum ortum, & genealogias pertexerent, non alio certe spectabant, nisi ut mundi initia, rerumque procreationis ordinem symbolice explicarent. Verum procedente tempore, sive ut urbium primordia augustiora facerent, sive ob superstitionis in dies praevalentis studium coeperunt patriam etiam cuiusque gentis ἱστορικὰ (historica monumenta) divinis honoribus passim consecrari. Id quod barbaricam deinde cosmopoeiae doctrinam mirifice perturbavit, obscuravitque.

Haec

Haec cum ita sint, quidquid ad nostram usque aetatem ex vetustissimis gentium doctrinis perrennavit, qua maxima fieri poterit diligentia, & perspicuitate exponamus; & Hebraeos primum, quippe vetustiores, & quorum historiam puro e fonte haurire licet, tum ceteros deinceps Orientis populos adeamus.

§. I.

De Hebraeis.

Sapientiae studio supra ceteras emicuit Hebraea Gens, quippe potissimum in ea clarissimi viri floruerunt Noachus, Abrahamus, Moses, David, Salomon, aliique; quorum tamen sapientia potius in vera Dei notitia & morum scientia, quam physicis observationibus versata esse videtur.

Quaenam fuerit Hebraeorum sententia de rerum origine, de Deo, atque animi nostri natura, facile est colligere ex iis, quae praesertim ipsorum legislator Moses nobis litteris consignata transmissit. Is quidem vitae traditioni innixus, ita philosophatus est, ut totius rerum universitatis ortum ad supremum Numen unice retulerit, atque hunc Mundum infinita Dei potentia, cum nihil horum antea existeret, conditum esse affirmaverit.

Totum autem Hebraeae Cosmogonias caput Moses hac narratione conclusit. *In principio, ait, creavit Deus Caelum & Terram. Terra erat inanis, & vacua, & tenebrae erant super faciem* A 3 *Abyssus.*

6 PHILOSOPHIAE

Abyssi. Spiritus Domini ferebatur super aquas. Dixit Deus: fiat lux, & facta est lux. Fiat firmamentum, & dividantur aquae. Terra appareat, & germinet. Fiant luminaria in firmamento caeli. Producant aquae, producat Terra animantia. Fiat homo ad nostram imaginem, habeat spiraculum vitae, crescat, & imperet. Dixit, & factum est ita (a).

Itaque Deus ex Mosis doctrina primo *Chaos*, rudem indigestamque molem, quod tenebricosi Abyssi, & aquarum nomine appellat, e nihilo educit. Stupidam hanc materiei molem sex dierum spatio ita divina virtute exagitavit, ut inde omnia, quibus universi compago existit, atque ornatur, prosilierint.

Quod primo apparuit, lux fuit, & primam diem in dirimenda a tenebris luce Deus insamfit. Cum vero illam ante Solis ortum genitam referat Moses, a Sole ipso diffitam, & distinctam clare indicat.

Altera die Deus רָקִיעַ *rakiah* h. e. *extensio- nem*, sive *expansum* in medio aquarum posuit, Atmosphaeram nempe, quae aquas in vapores extenuatas pendulas sustineret, ac aquas ab aquis crassioribus dirimeret, quae supra Telluris globum confluxere.

Tertia, Tellure solidata, profundum alveum, ubi aquae reconderentur, excavavit, ut sicca Telluris facies omni plantarum genere exornaretur: quod proprium fuit hujus diei opus.

Quarta Sol, & Luna creantur, & in Caelis po-

SYNOPSIS HISTORICA. 7

ponuntur, ut forent in signa temporum, & Telluris usui accommodata. Tum vel sidera, & reliquus Planetarum ordo fuit institutus.

Quinta aquarum, aërisque incolae, Pisces, Avesque imperio Numinis prodire.

Sexta demum cetera terrestria animantia progignuntur, & summa manus Creationi imponitur Hominis efformatione, cujus corpori e terrae limo coagmentato animam viventem Deus sociavit.

Haec sane sunt, quae de rerum primordiis Moses breviter scripsit, quae tamen omnia summam, & prorsus divinam redolent sapientiam. Ex illius enim narratione rite deducimus Deum esse rerum omnium Opificem, & longe aliud esse, quam ipsa materies, quae nondum erat, dum ille existeret: tum nec motus, nec partium modificatio, non vis attrahens, vel repellens, nec ulla lex alia in partem totius Opificii vocatur: supremum, & unicum Conditoris arbitrium fuit sola lex, cujus imperio omnia sunt & genita, & apte disposita.

Atque hanc de rerum exordio doctrinam tam constanter Hebraei retinuerunt, ut ad nostram usque aetatem transmissa in hujusce Gentis reliquiis perseveret. Ad ignem enim damnatum esse Sec. XV. R. quemdam Samuelem Sarfa, urgente omnium Rabbiorum coetu, quod Mundum ex materia antea existente formatum doceret, narrat R. Menasse Ben-Israel.

Quid autem de Deo senserint, passim eorum libri docent: illum nimirum nobis exhibent veluti Ens aeternum, infinitum, ejus naturae, quam

ne nomine quidem appellare fas sit; ita sapientissimum, ut omnia noverit & scrutetur, atque universa conservet ac moderetur.

Humanas mentes *δοῦναιτες καὶ ἀνύλας*, omnis mirum materiae expertes esse existimarunt. Moses enim Deum narrat post conditum hominis corpus, inspirasse in faciem ejus spiraculum vitae, נשמת חיים *Nisemat Chajim*. Cum autem hac voces unis duntaxat hominibus apud Mosén propriae sint ac peculiares; profecto spiraculum illud, unde homo tum viveret, tum sentiret ac cogitaret, principium omnis corporeae concretionis expers Mosi fuisse credendum est. Ubi enim occurrit (a) נשמת רוח חיים *Nisemat-Ruach Chajim*: & tum de hominum, tum ceterorum animantium genere usurpari videntur: sedulo ibi utraque vox *Nisemat* & *Ruach* distinguenda est, quarum primam ad homines, alteram vero ad bruta animantia referre oportet. Primum enim Moses universa animantia aquis Diluvii periisse narrat: Consumtaque est omnis caro, quae movebatur super terram, volucrum, animantium, bestiarum, omniumque reptilium, quae reptant super terram: universi homines. Tum animantium omnium, quae recensuit, veluti ἀνακεφαλῶσαι instituens κατ' ἐπελήγησιν addit: Et cuncta, in quibus spiraculum vitae est in terra, mortua sunt. Hebr. Omnia, in quorum facie erat *Nisemat Ruach Chajim* ex omnibus, quae sunt in arida, mortua sunt. Adeo quidem ut *Nisemat Chajim* unos homines, qui proxime praecedunt, *Ruach* vero *Chajim*

(a) Gen. VII. 22.

Chajim cetera animantia respiciat; quibus quidem *Ruach Chajim*, nunquam vero *Nisemat Chajim* Mosém adscripsisse legimus (a).

Quod autem de animorum immortalitate non dubitarent Hebraei, illud in primis argumento est, quod mortuos ad vitam revocari, eosque viventibus nonnunquam apparere crederent: atque illos de futuris eventibus consulere in more haberent. Deinde in Mosi historia cum Patriarcharum obitus describuntur, frequens est illa loquendi formula: mortuus est, & appositus ad patres suos, vel ad populum suum; quae verba nullo pacto intelligi possunt, nisi altera ex Hebraeorum mente vita admittatur (b). Saepissime etiam Patres illi, quorum historiam Moses pertexuit, spem praemonstrant videndi ea, quae longe post eorum obitum erant futura. Legimus etiam hominem heic in terre non posse Deum intueri, & maximam mercedem esse Deum ipsum. Quod sane indicat non terrena prorsus fuisse praemia, quae Hebraea gens anhelaret (c). Adhaec culpa mors comes, & virtutis vita passim pronuntiatur, nec tamen impii omnes mortem subibant, nec boni omnes vitam servabant; non igitur nisi animi vita hujusmodi intelligenda est; adeoque statim subnectitur Deut. XXX. 20. Deus est vita tua. Quid vero hac doctrina luculentius in libris Jobi? illic sane animorum immortal-

(a) Gen. VI. 17.

(b) Gen. XXV.

(c) Gen. XLIX.

talitas non significatur modo, sed longa oratione verbis splendidissimis probatur.

Fraetereundum non est fuisse inter Hebraeos a Babylonica captivitate reduces, qui ab antiqua patrum sapientia desciscientes graecissare coeperunt. Inde Sadducaeorum, Pharisaeorum, & Essenorum sectae exortae sunt.

Sadducaeorum, quibus id nominis a quodam Sadocho impositum fuisse perhibent, primam originem jam tum ab Esdrae aetate revocant nonnulli (a). Ipsorum dogmata haec ferme erant. 1. Neque Angelos, neque spiritus esse, teste Luca (b); & nullas a corpore secretas animas. 2. Humanas Mentis corporibus non esse superstites. 3. Vana esse commenta, quae de resurrectione futura vulgo dicebantur. 4. Recte factis praemia, aut peccatis poenas in altera, quae praesentem sequatur vitam, reservari negabant. Hinc in poenis a fontibus repetendis nimium severos fuisse refert Josephus Hebr. (c).

Pharisei a פֶּרִישִׁי pharas, separavit nomen adepti, quippe religiosioris vitae quodam genere a cete.

(a) Joannes Lightfootus Hor. Hebr. in Evang. Matth. Cap. III. 7. ex Babyl. Beracoth fol. 54. advertit fuisse, qui diebus Ezrae mortuorum resurrectionem negarent. Atque huc pertinere forsitan ait illa apud Malachiam III. 14. Vanus est qui servit Deo: & quod emolumentum, quia custodimus praecepta ejus? Haec enim Sadducaeorum haeresim satis sapiunt.

(b) Actor. XXIII. 8.

(c) Antiq. Judaic. Lib. XX. cap. 8.

ceteris Israëlitis distinguebantur, a Sadducaeorum dogmatis dissentiebant. Angelos enim & spiritus esse aiebant: immortalitatem animis vindicabant: resurrecturos homines, & praemiis ac suppliciis in altera vita locum esse tuebantur. Justorum animis μετεμψύχωσιν quamdam Pharisei adscripsisse nonnullis videntur: in quo ducuntur ipsi Josephi testimonio ejus sectae intelligentissimi; nihil autem ejusmodi inde extendi posse emundioris naris Eruditi tuentur (a). Eos prae-

(a) Josephus lib. II. de Bello Judaico cap. VIII. Phariseos ait docuisse, animam omnem esse incorruptam; μεταβαίνειν δὲ εἰς ἕτερον σῶμα τὴν τῶν ἀγαθῶν μόνον, migrare vero in alterum corpus bonorum duntaxat, malorum autem aeterno supplicio puniri. Atqui illud μεταβαίνειν εἰς ἕτερον σῶμα non exprimit metempsychosin sic dictam Pythagoricam. Idem enim Auctor Antiquitat. Lib. XVIII. cap. I. Phariseorum sententiam sic exposuit, ut resurrectionis potius, quam metempsychoseos meminisse videatur. Ait enim: Animis credunt (Pharisei) vim esse aeternam, & eorum sub terra judicia fieri, tum praemia poenae cuique contingere ex virtutis aut malitiae in hac vita merito, hisque quidem carcerem perennem constitui, τὰς δὲ ἐξ ἀνῶν τῶ ἀναβίῃν, illis vero facultatem rursus vivendi. Tum Lib. III. cap. VIII. Rer. Judaic. An nescitis, inquit, quod morientium juxta naturae legem, & qui Deo debitum exsolvent repetenti quod dederat, laus sit aeterna, domus sobolesque fir-

praeterea Legi, & potissimum traditionibus; quas *oralem Legem* appellabant, nimium addictos fuisse: tum etiam inani ostentatione abreptos in externo religionis cultu totos occupatos interiores cordis recessus cujuslibet foeditatis purors servare neglexisse, ex ipsius Christi objurgationibus norunt omnes.

Quos Essenos Josephus, Essaeos Philo, atque Os-

firma, purae autem & dicto audientes animae μένουσιν χώρην ἑρᾶν λαχῶσαι τὸν ἀγιώτατον, ἐνθεν ἐκ περιτροπῆς αἰώνων ἀγνοῖς πάλιν ἀντενοικίζονται σώμασιν, manent sanctissimum caeli locum naetae, hinc per seculorum lapsus iterum introducuntur in corpora munda, ut ea inhabitent? Tandem contra Appion. lib. II. §. XXX. Iis qui leges servarunt, & pro iis, si ita res ferat, mortem oppetierunt, dat Deus γένεσθαι τε πάλιν, καὶ βίον ἀμείνω λαβᾶν ἐκ περιτροπῆς, nasci iterum, & ex temporum intervallo vitam adipisci meliorem. Quod igitur reviviscendi facultatem Josephus dixerat, hoc idem expressit, cum inquit transire in aliud corpus: *cujus corporis proprietatem describens, illud purum nuncupat. Et animarum conditionem, tempusque, quando illud novum purumque corpus induendum sit significaturus ait: postquam locum caeli sanctissimum naetae fuerint, & secula nonnulla lapsa sint: tum ut vitae qualitatem in iis puris corporibus agendam aperiret, eam hac mortali vita praestantiorē esse tradit. Haec autem omnia quam longissime absunt a metempsychosi. Videndus in hanc rem Guilielmus Irbivius De Palingenesia veterum lib. II. cap. XI.*

Offenos Epiphanius appellant: hi quidem prorsus incertae originis sunt. Ipsorum mores ita describit Josephus (a) ut eos veluti homines frugi & nimium severos nobis exhibeat. Summus erat Dei, & Mosis apud ipsos cultus. Animos immortales esse, eosque e summo aëre in corpora descendere; corporis vero vinculis solutos pristinas sedes veluti e captivitate reduces repetere statuebant.

§. II.

De Chaldaeis.

CHALDAEORUM Philosophia ad observationibus potissimum astronomicis ortum habuit; quas adeo antiquas jaetaabant, ut jam tum, cum astra primum observare inceperant, usque ad Alexandri aetatem 470000. annos fluxisse adferrent. Verum multo recentiores erant astrorum cognitiones, quas teste Porphyrio apud Simplicium (b) Callisthenes ad Aristotelem misit; annos enim 1903. prae se ferebant: quorum initium ad annum M. 1750. & Per. Jul. 2480. statuatur oportet. Licet haec ipsa Chaldaicae Astronomiae antiquitas, quae ferme diluvii aetatem attingit, viris doctis suspecta videatur. Legatur Thomas Stanlejus (c).

Apud Chaldaeos primas tenuit Zoroastres, cujus quo major est fama, eo incertior atque ob-

(a) De Bello Jud. Lib. II. cap. 12.

(b) Comment. in Lib. II. Arist.

(c) Hist. Philos. Orient. P. I. cap. I.

obscurior historia. Quae enim vis ipsius nominis, quod ita a Graecis expressum est, unus an plures fuerint, & qua aetate vixerit, vehementer inter se dissentiunt Eruditi. Nam & sex, & quatuor, & tres, & duo, & unus alii ab aliis recensentur. Vero tamen similis est duos fuisse, Chaldaeam alterum, alterum Persam. Illi quidem artium & scientiarum inter Chaldaeos inventio vulgo tribuitur. Non pauca scripta illum auctorem habuisse narrantur, praesertim *vicies centum millia versuum*, quos ab Hermippo Smyrnaeo, qui sub Ptolomaeis floruit, explanatos esse refert Plinius (a). Exstant adhuc λόγια, sive *Oracula*, quae Zoroastri tribui solent, quibus Chaldaicae Philosophiae compendium confecit laudatus Stanlejus. Eorum συλογήν Francisco Patricio acceptam referimus, qui unde unde ipsorum fragmentis conquisitis, tres & viginti supra trecentos versus collegit, & pro argumenti affinitate conjunctos in undecim sectiones dispersit. Hujusmodi collectionem Tomo II. *Operum Philosophicorum* adnexuit Joannes Clericus adjectis notis, atque *Indice Philologico*.

Praeter Zoroastrem apud Chaldaeos florere *Azonaces* Zoroastri Magister, *Marmaridius* Babylonius, *Zarmocenidas* Assyrius, *Zoromasder* Teucer, *Naburianus*, aliique obscurioris notae philosophi; sed supra ceteros commendantur *Belus*, & *Berosus*. Illi Astronomiae cultura adscribitur, & tradidere Aegyptii Neptuni, & Lybiae filium fuisse, ab eoque coloniam ab Aegyptio

(a) *Lib. XXX. cap. I.*

pto fecus Euphratem ductam, institutosque Sacerdotes rerum Physicarum, & Astronomicarum Magistros, quos Babylonii *Chaldaeos* nuncuparunt (a). Berosus vero recentior (nam Alexandri Macedonis aeo floruisse fertur) primus Chaldaicas disciplinas Graeciae intulit: eique propterea ab Atheniensibus statuam inaurata lingua in Gymnasio positam esse auctor est Plinius (b).

Chaldaeorum doctrina ita naturas omnes contemplatur, ut primo aeternas, tum quae initium habuerunt, sed fine cariturae, ac tertio perituras consideret.

I. Prima classis supremum Numen continet, quem *Or*, seu *Ignis* nomine appellabant. Deum *ὑπερκόσμιον φῶς* (*supramundanum lumen*) habitare, neque adiri posse, nisi per spiritus medios inter illum & homines, ipsorum dogma fuit. Nulla igitur impietatis nota Chaldaeis inuenda videtur, quam nonnulli Philonis (c) testimonio adducti, ipsis adscribunt. Quamvis enim Deum spirituum omnium fontem per universas Mundi partes tanquam animam diffusum esse docerent: nunquam tamen Mundum & astra loco Dei habuerunt. Chaldaeos sane de Dei cultu & religione apud omnes Gentes bene audiisse praedicat vetus oraculum apud Justinum (d) aliosque:

M̄-

(a) *Diod. Bibl. lib. I.*

(b) *Lib. VI. cap. XXXVII.*

(c) *De Migrat. Abrahami p. 145.*

(d) *Paren. ad Graecos pag. 16. Edit. Col. 1686.*

Μῆνοι Χαλδαῖοι σοφίην λάχον, ἥδ' ἀρ' Ἑβραῖοι,
 Αὐτογέννητον ἀνάκτα σεβάζοντες Θεὸν ἀγνώως.

*Soli Chaldaei sapientiam sortiti sunt, &
 Hebraei,*

Pure colentes Deum regem per se genitum.

II. Altera classis secundum genus Deorum & Daemonum complectebatur. Illos bona revera conferre, hos autem deceptores esse, atque ἀνθρώπους dicebant. Multa de huiusmodi Diis in Oraculis habentur, quae si genuina essent, Chaldaeorum doctrinam nobis aperire possent. Consulatur Stanlejus.

Ad hanc alteram classē revocat hominum animos Auctor *Explanationis brevis* dogmatum Chaldaeorum. Quae de Animis Oracula docent, Platoniorum doctrinam redolent. Ibi enim ita Chaldaeorum sententia exhibetur: Animos ignis divini partem esse: e lucidis supra Lunam sedibus demitti, propter πτερόρην, quod eis pennae defluerint, h. e. a primigenia perfectione desciverint; aetherio quodam corpore vestiri, quod veluti ipsorum ὄχημα vehiculum esset; eos tandem rursus in pristinas sedes redire, si bene operam suam corpori accommodaverint; sin male, deteriores sedibus addici. Ceterum quod humanos animos ex Deo emanasse, atque immortales esse Chaldaei docuerint: alterum quidem ex fragmento Berosi, quod nobis exhibet Georgius Syncellus (a), colligit Jacobus Bruckerus (b), alterum

(a) In *Chronico* pag. 28.

(b) In *Hist. Crit. Philos. Parte I. Lib. II.*
 cap. II. §. XXIII.

rum vero ex Theopompo apud Laërtium ostendit Clericus (a).

III. Quod vero ad res corporeas attinet: materiam a Chaldaeis aeternam positam esse ait Diodorus Siculus: mundi tamen formam, ordinem, atque ornatum a divina providentia constituta esse non negabant. Etenim cit. Berosi fragmentum, ubi ἀθηγορικῶς Cosmogonia exponitur, haec docet: 1. fuisse olim tempus, cum omnia erant σκότος καὶ ὕδωρ, tenebrae, & aqua, idest fluxa, informis, & caliginosa materies. 2. Deum, quem *Belum* vocat, mediis dissectis tenebris, idest caliginosa hac materia in ordinem digesta, Caelum, & Terram effecisse: deinde cum Caelum, & Terram disterneret, Solem, Lunam, & reliqua tum vaga tum inerrantia sidera condidisse. 3. Eundem hunc Deum per universam naturam intentum vim, & efficientiam rebus omnibus tribuere. Porro in Chaldaica Berosi Cosmogonia Deus ad Caeli terraeque conditum velut administra utitur muliere quadam, cui nomen *Omorocha* (b). Quod quidem nomen confictum videtur ex hebraicis vocibus *Em-Ruah* idest, Mater Spiritus. Nempe ut expressam eo nomine suspicari liceat vim quamdam genitalem, seu mavis Domini spiritum illum, qui initio rerum incompositam stupidamque materiam suo velut incubatu fovit, & ad erumpendum in ope-

Tom. I.

B

ra

(a) In *Indice Philolog. V. Resurrectio.*

(b) A Chaldaeis dicta fuit *Thaluth*; quae vox adeo accedit Graeco vocabulo Θάλαττα h. e. Mare, ut hoc ab illa profectum videatur.

ra provocavit, columbae instar ova excludentis.

Haec quidem erat arcana Chaldaeorum disciplina. Sed quam populus doctrinam palam profitebatur, idololatricum cultum praeferebat. Solem enim & Lunam aliaque sidera veluti Deos venerabantur. Qui sane Solis & Lunae cultus apud Orientis populos vetustissimus erat, Ex Jobi enim testimonio, cujus patria Chaldaee, ut nonnullis videtur, finitima erat, orientem Solem, & novam Lunam jam tum coli consuevisse patet (a).

Auctarii loco hic addam Chaldaeos eruditionem suam non more Graecorum, sed traditionis πατρων παράδοσις ope, quae nimirum a patre in filium transmitteretur, propagasse, teste Diodoro Siculo (b). Eos praeterea secundum varias, quas profitebantur disciplinas, sectis inter se divisos fuisse. Erant enim apud ipsos חרשמים *Charthumim*, אשפים *Asaphim*, מכשפים *Mechascephim*, & חשדים *Chascdim*, quos quidem a Nabuchodonosoro accersitos esse, ut somnium divinarent, narrat Daniel (c).

Qui ultimo loco recensentur *Chascdim* sive Chaldaei sunt, qui σοφοί a Graecis appellantur: quo sane nomine inter Babylonios eruditi honestabantur. Sed quod munus, quae disciplina iis propria & peculiaris fuerit, quos primo loco memorat Daniel, non constat.

Stan-

(a) Cap. XXXI. 26. 27.

(b) Lib. II. pag. 82.

(c) Cap. II. 2.

Stanlejus (a) ita singulis munia dispartit. *Charthumim* a Pers. חרר, *Churad*, cognoscere dicti, rerum naturae cognoscendae operam dabant, sive Theologiae & Physicae.

Asaphim Persarum Magi erant, & eorum rituum, quos Magicos appellant, magistri. Magia porro, si Judaeis fidem adjungere velimus, duplex est, alia *Naturalis*, alia *Theurgica*. Prima rerum omnium caelestium & sublunarium virtutes scrutatur: quo Magiae genere mira a se patrari jaetabant Chaldaei, teste Mose Maimonide (b). Altera eo intendit, ut boni daemones evocentur, mali vero averruncantur.

Machascephim divinandi artes prosequantur. Hae autem in somniorum & portentorum interpretatione, atque in extispicio sitae erant. *Maleficos* Vulgata appellat, a חשה *Chissceph*, praestigii usus est. At *revelatores* interpretatur Stanl. ab Arab. חשה *Chasceph*, revelavit, ut qui res absconditas revelarent.

Tandem *Chascdim* peculiari sensu eos nuncupari censet laud. Stanl. qui Astrologiam profiterentur. In qua quidem scientia Chaldaeorum eruditio inclaruit, quippe eam Babylonicae regionis partem incolebant, quae Arabiae desertae finitima juxta Persicum mare camporum planitie & magnitudine patebat. Hinc ut advertit Cic. (c) cum caelum ex omni parte patens atque apertum intuerentur, trajectiones motusque stellarum

B 2

rum

(a) Hist. Phil. Orient. lib. I. cap. X.

(b) Moreh Nebbochim Lib. III. cap. XXXVII.

(c) De Divinat. Lib. I. cap. I.

rum observaverunt. Hujus porro Scientiae duae erant partes; una motus legesque siderum contemplabatur: altera eorundem effectus investigabat, ut nimirum inde praedici posset, quid cuique eventurum, & quo quisque fato natus esset.

§. III.

De Persis.

Chaldaeis acceptam referunt omnem eruditionem suam Persae & Sabaei, quorum illi ultra Chaldaeam ad meridiem inde Persidem, hi autem hinc Arabiam incolebant. Apud Persas Philosophiae institutorem fuisse *Zerdusht*, aut *Zardusht* communi consensu omnes perhibent; unde Graecorum Zoroastres effectus plerisque videtur. Hunc ajunt adhuc juvenem cum Judaeis in Perside captivis diu versatum fuisse, eosque captivitate soluta secutum in Palaestinam cum Ezra sese adjunxisse; inde in Persidem regressum Prophetam agere coepisse, librumque evulgasse inscriptum *Zend*, seu *Zend-va-esta*, quasi dicas *igniarium*, sumpta nimirum inde metaphoram, quod sicut duorum lignorum attritu ignis excutitur, ita Religionis studium illius libri opera excitandum erat. Hujusmodi librum immensum voluminis Persarum lingua & litteris vetustissimis exaratum, selectiora quaedam inde depromens quidam Persa Sacerdos, in Medo-Persicam linguam convertit: cujus generis sunt liber *Sadder*, *Zeratusht-nama*. Sed legendus Thomas Hyde

de (a), qui omnium diligentissimus res veterum Persarum perscrutatus est.

Persarum Magorum eruditio ab *Hystaspe* & *Hostane* plurimum exulta esse perhibetur. Illum aetate Cyri vixisse refert Herodotus. Hunc autem Xerxi in bello, quod Graeciae intulit, sese comitem adjunxisse, & *semina portentosae artis*, magiae scilicet sparsisse testatur Plinius (b).

Magorum nomen apud Persas perhonorificum fuit; sapientibus enim peculiare erat. Quae sit vocis sententia inter eruditos non constat. Laudatus Hyde linguarum orientalium peritissimus *Magum* sive *Mog* incertae originis vocem esse ait, qua ignis cultor & Sacerdos significatur. Potissimum Magorum munus erat sacris praeesse, sacrumque ignis cultum, precēs & sacrificia peragere. Eorum mores exponit Laërtius (c). *His vestis candida: lectus, humus: esca, olus, caseus, panisque cibarius est: arundine pro baculo utuntur.*

De Persarum Theologia tres ferme inter viros doctos opiniones versantur. Nonnulli duos coluisse Persas Deos volunt, per se existentes, atque initio carentes. Alii Deum unum summum & benignum, bina autem inferiora numina ab eo condita, bonum alterum, alterum malum, hanc gentem esse professam arbitrantur. Alii denique uni eos Deo supremo rerum omnium conditori supplicasse, atque huic malum quemdam genium adjunxisse contendunt. Mediae sententiae

(a) *De Relig. vet. Pers. cap. XXIV. & seq.*(b) *Lib. XXX. cap. I.*(c) *In Prooemio.*

inhaerendum esse persuadent, quae ex Plutarcho, Theopompo, Diogene Laërtio, Theodoro Mopsuest. animadvertunt Cudworthus & Moshemius (a).

Plutarchus sane (b) duo a Zoroastre numina inducta fuisse refert sibi invicem contraria; quorum alterum omnis felicitatis bonorumque auctor; alterum malorum atque infelicitatis fons atque origo esset. Illud *Oromasdem*, hoc vero *Arimanium* appellari ait: Oromasdem, a purissima luce, Arimanium vero a tenebris ortum habuisse. Ille vero sex Deos ex Zoroastris opinione genuit, primum benevolentiae auctorem, alterum veritatis, tertium iustitiae, reliquos sapientiae, divitiarum, & voluptatis, quae bona opera sequitur. Contra Arimanius totidem alios ipse procreavit, oppositorum malorum fontes.

Cum vero Oromasdes, & sidera, & alios quatuor & viginti Deos effecisset, atque in Ovo concludisset; ab Arimanio, suisque satellitibus perforato Ovo, ac patefacto, mala cum bonis permista, atque ex temperatione istiusmodi variae exsistere concrectiones, & ex variis concrectionibus formae corporum productae.

Medium autem inter utrumque *Mithram* esse subnectit Plutarchus, summum scilicet Numen, quod ita illorum Deorum secum pugnantium conatus temperat, ut ex ipsorum conflictu nihil summa rerum detrimenti capiat; donec futurum erit, ut malignus Daemon funditus interimatur ac pereat, ac omnia pace ac tranquillitate fruantur.

Ve.

(a) *Syst. Intell. Cap. IV. §. XIII.*

(b) *De Iside & Osiride pag. 369.*

Verum *Arimanii* nomine videntur Persae designatam voluisse Materiam, rem scil. tenebrosam, inertem, ac renitentem: nomine autem *Oromasdis* lucem, sive Aethera, naturam scil. mobilissimam, lucis, & caloris causam, movendi, gignendique vi praeditam.

Dissident inter se Eruditi, quidnam Mithrae nomine venerati fuerint Persae. Plurimi antiquissimos Persas Solem pro Deo coluisse, atque illum Mithrae nomine appellasse existimant, ducti ex veteri inscriptione, *Deo Soli invicto Mithrae*: atque Herodoti & Strabonis testimonio, qui Soli Persas equos immolasse narrant. Cujusmodi morem respiciens Ovidius ait (a):

Placat equo Persis radiis Hyperiona cinctum,

Ne detur celeri victima tarda Deo.

At Cudworthus quamvis concedat Persas Solem loco Dei habuisse; Eubuli tamen auctoritate ductus, qui Mithrae historiam copiose conscripsit, Deum quemdam Sole majorem & praestantiorum Mithrae vocabulo designasse credit, cujus vivam ac spirantem veluti imaginem Solem esse putabant.

Et sane Persas saltem recentiores Numen Sole augustius veneratos esse testes sunt Xenophon & Plutarchus: quorum ille (b) ita Cyrum precantem inducit: *Ζεῦ πατρί, καὶ Ἡλίε καὶ πάντες θεοὶ κ. τ. λ. Jupiter patrie, & Sol atque univer-*

B 4

fi

(a) *Fastor. Lib. I. v. 383.*

(b) *De Exped. Cyri Lib. VIII.*

24 PHILOSOPHIAE
fi Dii &c. Hic vero (a) Darium Ζεῦ πατρὶ
 Περσῶν, o patrie Persarum Jupiter exclamasse
 refert.

Praetereunda non videtur saepe laudati Mo-
 shemii de Persico Mithra sententia, quam fusc
 prosequitur in notis ad *Syst. Intell.* (b). Arbi-
 tratur quidem Vir doctissimus Mithram validum
 Virum aut Regem fuisse, ferarum venationi in-
 primis deditum, qui Persarum provinciam be-
 stiis, latronibus, aliisque malis eripuit: atque
 ejus animam in Solem translatam Persas putas-
 se; quem idcirco beneficiorum memores ita co-
 luerunt, ut ipsum colere Solem viderentur.

Id autem 1. probat ex imaginibus, quae ve-
 teres Persae Mithram pingebant. Hae autem
 virum robustum exhibent, gladio cinctum, thia-
 ra Persica tectum, canibus stipatum, qui tergo
 tauri insidens cum coercet, ac gladio conficit.

2. Ex equorum victimis, quas illi immola-
 bant, ut inde pateret Mithram, dum in vivis
 esset, equis delectatum esse, quibus & bestias
 domuit, & praelia commisit. Hinc falsus Ovi-
 dius, qui equos Mithrae propter celeritatem
 consecratos fuisse censet. Cur non enim aqui-
 lam, leporem, aliudve animal equo velocius di-
 caverint?

3. Tandem potissimum ex ritibus & caeremo-
 niis, quas ea de causa ubique institui notum est,
 ut veterum beneficiorum rerumque gestarum me-
 moria vigeat, quibus ipsi heroës nomen & fa-
 mam

(a) *Lib. II. de fortuna Alexand.*
 (b) *Cap. IV. §. XVI.*

SYNOPSIS HISTORICA. 25
 mam sibi pepererunt. Porro ritus adhibiti, cum
 aliquis Mithriacis sacris initiaretur, ejusmodi
 erant, ut venationis & praelii speciem quamdam
 praeferebant. Huc etiam facit, quod, ut idem
 Auctor advertit, antrum, in quo mysteria pera-
 gebantur, bestiarum figuris exornatum erat: be-
 stiarum nomina initiatis imponebantur: ac be-
 stiarum pellibus iidem inducebantur.

Quod ad Mundi incunabula spectat, recentio-
 res Persae jactitant, vel inde a Zoroastris aevo
 esse sibi transmissam quamdam Cosmogonias hi-
 storiam, quam lubet breviter recensere. Rerum
 igitur Universitatem non sex dierum spatio crea-
 tam putant; sed per sex varia temporum inter-
 valla, quae ipsi *Gabanbarba* vocitant, quae si-
 mul sumta dies 365. sive annum integrum con-
 ficiunt.

Primum temporis spatium vocatur *Mid-yuzeram.*
 & diebus 55. constat, quibus Caeli perfecti sunt.

Alterum *Mid-yusham* sive *Mid-yushabam* die-
 bus 60. quibus creatae fuerunt aquae.

Tertium *Pitishaim*, sive *Pitishoim* diebus 65.
 quibus ortum habuit Tellus.

Quartum *Jyaseram*, sive *Jyashebram* diebus 30.
 qui plantarum, ac arborum creationi addicti sunt.

Quintum *Midiyarim* diebus 80. quibus anima-
 lium procreatio existit.

Sextum denique *Hamespitamidim* diebus 75.
 complectitur, hominis creatione decorum. Atque
 haec omnia ab ipso Deo Zoroastri fuisse signifi-
 cata unanimi tenent consensu (a).

De

De animorum immortalitate, atque hominum ad vitam reditu apud Persas constans erat sententia. Testis est Theopompus apud Laërtium (a) ἀναβιώσεσθαι κατὰ τὴν μεγάλαν τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἔσεσθαι ἀθάνατος, Magorum sententia resurrecturos homines, immortalesque futuros.

His, quae haecenus delibavimus, praestat gustationis ergo adjicere, quae fusiori calamo tradit Thomas Hyde, cujus ἀκριβεστέτην diligentiam in veterum Persarum rebus colligendis atque illustrandis nemo unquam pro dignitate laudabit. Is nimirum totus in eo est, ut ostendat primitivam Persarum gentem unum Deum verum & aeternum coluisse: deinde cum veri Dei cultu Solis & Planetarum cultum ita immiscuisse, ut superstitionis potius, sive immoderatae in eos Planetas observantiae, quam idololatriae redargui possint. Addit praeterea Persas, ut Hierosolymitani ignis ritum imitarentur, perennem in ara ignem asservasse, eumque perquam sacrum in suis Pyreis Sacerdotum ministerio adhibito habuisse: quam tamen pyroduliam civilem duntaxat cultum praefetulisse docet. Tradit etiam primitiva Persarum principia duo fuisse, bonum unum aeternum, cujus nomen *Vezad*, seu *Izad*, & *Ormuzd*, unde apud Graecos, Ὀρμιάδης, malum alterum creatum, *Abreman*, seu *Abryman* dictum, quod Graecis rerum Persicarum Scriptoribus Ἀπερμάνιος.

§. IV.

De Sabaeis.

Vetustissima Sabaeorum aetas, qui Arabiam desertam & felicem incolebant, tantis tenebris obsita est, ut eorum eruditionem, si qua ipsi informati fuerint, nisi per conjecturas assequi non liceat. Quamobrem quibus veterum Arabum doctrina curae est, 1. Pythagorae studium exhibent, qui suscepto ad Orientis oras itinere Arabas quoque, teste Porphyrio (a), invisit. 2. Reginam Austri producant, quae ex Sabaea Arabiae regione profecta est, ut Salomonis sapientiam audiret. 3. Magos proferunt novi sideris lumine ab Orientis sedibus excitos, ut natum Regem adorarent, quos Arabas fuisse non levibus argumentis plurimi ostendunt. 4. Zabiorum Sectam proponunt, quae cum remotam suae originis antiquitatem praeseferat, Arabicae eruditioni non leve pondus addit.

Verum haec omnia non tanti esse videntur aliis, ut veterum Sabaeorum natio in Philosophicis studiis optime versata esse dicatur. Eorum enim doctrina hisce limitibus concluditur; in divinandi & somnia interpretandi arte, in sideribus observandis, & potissimum in aenigmatis callide struendis ac solvendis sese exercebant. Ceterum eos despiciatui ductos, atque a Graecis indoctae Gentis loco habitos esse nemo diffitetur.

Hinc

Hinc 1. Pythagoram apud Arabas divinationes ex avium volatu & garritu didicisse testatur Philostratus (a). 2. Reginae Sabae (si quidem illius Regnum est in Arabia; nam aliis in Aethiopia vel Aegypto collocatur) cum Salomone congressus aperte ostendit veteres Arabes in obscurarum quaestionum problematis confingendis totos occupatos fuisse. Salomonis enim sapientiam per aenigmata multa explorasse dicitur (b). Quod quidem ipsis cum ceteris Orientis Gentibus commune erat. Nullus enim toto Oriente mos fuit pervagator, quam ut proponendis solvendisque quaestionibus vacarent, quae non ex Philosophiae penetralibus petita, sed ejusmodi erant, ut in ipsarum solutione aut acuminis aut eruditionis specimen appareret. Hinc sua convivia hujusmodi aenigmatis condire solebant. Samsonis problema in epulis nuptialibus refert Scriptura (c). Ab Orientalibus ad Graecos aenigmatum studium propagatum fuit, quae ipsi *γνῶσις* vocitabant. Eorundem multa in medium affert Athenaeus (d). 3. Magi qui Hierosolymam nato Domino petiisse dicuntur, astrorum cognitione praedicantur. Eos praeterea non ex Arabia, sed ex Persia venisse post Petavium ostendit supra laudatus Hyde (e). 4. Zabiorum secta veteribus omnibus ignota, cujus primus Muhammedes, Arabesque post

(a) In vita Apoll. lib. I. cap. 14.

(b) III. Reg. X. 1.

(c) Judic. XIV. 12.

(d) Dipnosoph. Lib. X. cap. XIV.

(e) De Religion. vet Persar. Cap. XXXI.

post ipsum mentionem injiciunt, II. aut III. Ecclesiae seculo exordium habuit: uti pluribus ostendit Bruckerus (a).

Ceterum quod ad Sabaeorum religionem attinet, eos Solem & sidera coluisse dubitari non licet. Hujusmodi enim cultus apud Orientis populos antiquissimus est.

Alterum quoque vitae statum, ac animi immortalitatem professi sunt. Quae sane dogmata, aliaque ad morum institutionem spectantia axiomata carminibus consignasse fertur quidam Lokmannus inter omnes Arabes celeberrimus, quem Davidi *συγγραφεύς* volunt (a). Hic fabulas Aesopaeis simillimas conscripsit; idcirco a nonnullis Aesopus ipse creditus est (b).

§. V.

De Phoenicibus.

Phoenices, qui longe lateque vagati plurimas per Europam deduxere Colonias, tanta nominis celebritate per totum fere orbem noti fuere, ut ab ipsis litteras inventas, Nauticam, atque Astronomiam Veteres profiteantur. Inter Phoenices antiquitate & doctrina praestantes laudantur Moschus, Cadmus, & Sanchuniathon.

De Moscho Phoenice primus meminit Posidonius.

(a) Tom. I. pag. 216. Tom. III. pag. 124.

(b) Erbelot Bibl. Orient.

(c) Huet. des Romans.

donius Stoicae familiae Philosophus, & systematis atomistici auctorem fuisse narrat. Posidonii testimonium exhibent Strabo (a), qui ante bellum Trojanum Moschum vixisse tradit; & Sextus Empiricus (b). Verum Athenaeus (c), alii-que Moschum quemdam *τὰ φινίκια*, seu de rebus Phoenicum scripsisse testantur.

Hinc Eruditorum controversiae, num primus idem, atque alter fuerit; num eorum *ταυτότης* identitate statuta, rectius Moschus an Mochus dicatur; num tandem Physicae corpusculari prae- luserit. 1. Fere omnes duos illos Mochum & Moschum pro uno homine habent. Quamvis nihil impedire videtur Moshemio (d), quominus duo inter Phoenices Mochi esse potuerint, quorum alter res patrias illustraverit, alter naturam speculatus sit. 2. Mochum Bochartus (e), alii-que; Moschum cum ceteris Casaubonus (f) rectius dici tuentur. Forte nominum discrimen a diversa pronuntiatione profectum est, addito a Graecis sibilo. 3. Atomorum doctrinae fundamenta jecisse Moschum hunc Phoenicem Posidonii potissimum auctoritate ductus arbitratur Cudworthus (g). At Posidonii fidem in dubium re-

(a) *Geograph. Lib. XVI.*

(b) *Lib. IX. adversus Mathem.*

(c) *Dipnosoph. lib. III.*

(d) *Ad Syst. Intr. Cap. I. §. X. n. I.*

(e) *Geogr. S. P. II. Lib. II. cap. 7.*

(f) *Ad cit. loc. Athenaci.*

(g) *Loc. cit. n. d.*

revocant alii, quam suspectam habuerunt Veteres ipsi, inter quos Cicero *quaedam* illum *comminisci* conqueritur (a). Dignae sunt, quae legantur Bruckeri in hanc rem animadversiones (b).

Cadmus, quem Marshamus Aegyptium, Bocharthus vero cum plerisque Sidonium fuisse contendit, Graecarum litterarum inventionem nomen sibi comparavit, quas Thebis conditis ex Phoeniciis litteris effinxit.

Sanchuniathonem ante Trojana tempora floruisse, resque Phoenicias memoriae prodidisse auctor est Philo Byblius, qui Adriani aevo vixit, atque illius libros ex Phoenicia lingua in Graecam transtulit. Graecae hujus versionis *ἀποσπασματῖα* quaedam supersunt apud Eusebium (c), aliosque. Dissident inter se Eruditi, num genuina sint isthaec Sanchuniathonis fragmenta. Bocharto, atque Huetio eorum *γνησιότης* probatur. At duo Henrici alter Ursinus, Dodwellus alter *νοθεῖαν* in ipsis odorati, Philonis figmentum esse existimant.

Juvat nonnulla ex argumentis, quae Sanchuniathonis fragmentum *νοθεῖαν* arguunt, leviter perstringere: ut in hoc venerando remotae, ut arbitrantur, antiquitatis cimelio mirifice sibi plaudere desinant nuperi quidam nostrae Religionis impudentes ineptique irrisores. 1. Primus sane, qui elaboratae a Philone hujus versionis me-

(a) *Lib. I. de Fato.*

(b) *Tom. I. p. 231.*

(c) *De Praep. Evang. L. I. cap. 9.*

meminerit, est Porphyrius, [si unum excipias [a] Athenaeum] qui Christiani nominis juratus hostis, Sanchuniathonis fragmentum aptum esse duxit, quod sacris libris objiceret. At vel ipsum Sanchuniathonis nomen inauditum fuit omnibus Scriptoribus, qui Porphyrium praevire, & qui in Phoeniciae viciniis floruerunt, atque hujus regionis antiquitates rimari satagebant. Justinus Martyr, qui Samaritanus erat, Tatianus Assyrius, qui pluries Phoenicum historicos laudat, Theophilus Alexandrinus, Tertullianus, Origenes de Sanchuniathone prorsus silent. Quin & post Porphyrii aetatem, si unus excipiat Eusebius, neminem reperies praeterea, qui Sanchuniathonis fragmenti meminerit. Theodoretus quidem & Cyrillus Alexandrinus ab uno Eusebio hujus fragmenti notitiam edocti sunt: atque hic memoria vacillans Clementem Alexandrinum, non autem Eusebium laudat, & loco Philonis Byblii Josephum Graece Sanchuniathonis opus reddidisse adserit. Horum propterea testimonium causae, de qua agitur, nihil favet.

2. Altum praeterea illorum silentium, a quibus nec Sanchuniathonis opus ignorari, nec praetermitti verosimilius potuit, facilem dubitandi aditum praebet, quin illud verum sit ac genuinum. Mirari enim subit, nullam hujus operis mentionem injecisse veteres illos Scriptores, quos Josephus memorat, Hieronymum Aegyptium, Menandrum Ephesinum, Diom, Hestiaeum, Phi-

[a] *Dipnosoph. lib. III. cap. XXXVI. Ubi tamen Σανιᾶθων pro Σαρχανιᾶθων legitur.*

Philostratum &c. qui in veteribus Phoenicum monumentis colligendis occupati, ea Graece reddita publico usui destinarunt. Quis factum est, ut tam illustre opus eorum diligentiam effugerit? Sed, quod magis mirere, vel ipse Josephus nihil de Sanchuniathone audit: ille, inquam, Josephus, qui non paucos Phoenices Historicos laudat; qui Phoenicum tabularia, unde plura deprompsit, se excussisse testatur; qui tandem litterarum αὐτοβιβλία laudat, quae ultro citroque Salomonem inter & Hiram commearunt, cujus patri opus suum Sanchuniathonem inscripsisse volunt.

3. Platoni itidem & Pythagorae indictus Sanchuniathon. Atqui plura ipsi inter Phoenices rimati sunt, praesertim Pythagoras, qui cum Moschi nepotibus saepe congressus est. Quin cum Macedones Phoeniciam subegerunt, Mochus, Theodotus, atque Hypsicratus Historici Phoenices Graeco Laeti opera redditi sunt, referente Tatiano [a]. At ignotus inter Phoenices Sanchuniathon, cujus opus per summam injuriam neglexissent Graeci.

Phoenicum doctrina, quod ad Cosmogoniam attinet, qualem nobis exhibent Sanchuniathonis fragmenta, ad haec capita revocari potest.

1. Ex omni aeternitate caliginosum quemdam fuisse aërem, spiritu quodam secundum, & simul turbidum: rude atque indigestum Chaos.

2. Spiritum hunc amore Chaëos exarsisse, atque idcirco sese cum illo copulasse: quam spi-

Tom. I.

C

ritus

[a] *Orat. ad Graec. p. 128. Edit. Oxon. 1700.*

ritus & rudis materiae societatem *πορνὴν cupiditatem* nuncupabant.

3. Ex hoc veluti conjugio natum esse *Mot*, h. e. mollem quamdam materiam paullo corpulentiores.

4. Hanc nescio quam naturam fuisse rerum omnium seminarium; inde enim non solum orta animantia sensu destituta, ex quibus facta sunt animalia intelligentia praedita, in figuram ovi conformata, quae *צופי שמים Zophe Shamaim*, sive *Zophasemin* vocabant, h. e. *Caelorum exploratores*; verum etiam Sol, Luna, aliaque Sidera.

5. Denique vi ventorum & nubium immensas effusas esse pluvias; atque hinc factum esse, ut aquae hae calore Solis suo loco depulsae in aëra iterum confluentes, conflictu suo tonitrua & fulgura effecerint: quo sonitu animalia excita e limo veluti e fornace ubique profiluerunt.

His tandem additur, e vento *Colpia*, & muliere *Baau*, i. e. nocte prodiisse *Aevum*, & *Primogenitum*.

Atque hae Sanchuniathonis reliquiae (si quidem certa est ipsarum *αὐθεντία*) Phoenices de mundi origine tam nefarie philosophatos esse produnt, ut omnem plane divinitatem exterminaverint. Ut enim animadvertit Moshemius (a), Sanchuniathonis dogma est, rerum omnium initium *ἀέρα ζοφῶδην ἢ πνευματώδην* fuisse, aërem scilicet tenebricosum, & spiritu foetum. Non alium
igi-

(a) *Ad Syst. Intell. Cap. I. §. XXII. & Dissert. de Creat. ex nihilo §. XXVI.*

igitur Deum illi agnovisse videntur, quam spiritum sive vim quamdam effectricem per universam materiae molem commeantem. Nam spiritus ille, qui in materiam se insinuasse dicitur, rationis & consiliis expers a Sanchuniathone admittitur, *αὐτὸ δὲ πνεῦμα δὲ ἐγίνωσκε τὴν αὐτῆς φύσιν*, *Spiritus autem suum opus non cognoscebat*, ea nimirum quae ipsius cum materia copulatione consequebantur.

At non desunt qui Sanchuniathonis Cosmogoniam cum Mosaica consentire existimant, inter quos Hugo Grotius [a], Cudworthus, alii-que. Hinc *Mot*, *Baau*, *Colpia*, aliasque voces, quae apud Sanchuniathonem occurrunt, ex Hebraeo fonte petere conantur. Nam *Mot* ex Cumberlandi [b] opinione ab Arabica voce *Matba*, h. e. *aquis dissolvere* deductum huiusmodi dissolutionem praefert. *Baau* (ut Grotius, Mazochius [c], alii-que interpretantur) idem est quod *Bobu* Mosaicum; denotatque ipsiusmet tenebricosi Chaëos materiam, sed in partes jam discretam, & ad singula mox formanda corpora veluti paratam. *Colpia* est ipsissimum Hebraicum *Kol-pi-iah*, h. e. *vox oris Dei*, vox illa scilicet Dei imperatrix, per quam omnia principio extiterunt. *Primogenitus* est lux, rerum factarum natu prima. Denique *Aevum* est *Tempus*, quod

C 2

jam

[a] *In not. ad lib. de Ver. Rel. Chr. L. I. §. XVI.*

[b] *Of the Cosmogonia of Sanchoniathon.*

[c] *Grot. loc. cit. Maz. Spicil. Bibl. Tom. I.*

jam tum procedere coepit, cum ex nocte, & luce primogenita dies primus exstitit.

§. VI.

De Aegyptiis.

Vetustissima Aegyptiorum sapientia magnum sibi apud posteros nomen comparavit, tum quia praestantissimi Graecorum Philosophi eos adire consueverint, ut abstrusiores inde doctrinas haurirent; tum vero potissimum quia ipse Hebraeorum dux Moses eruditus in omni sapientia Aegyptiorum fuisse in sacris Litteris praedicatur (a). Eruditionis omnis apud Aegyptios origo cuidam *Theuth*, sive *Tboyth*, sive *Tboth*, qui Graecis *Ἐρμῆς*, Latinis *Mercurius* dicitur, vulgo adscribi solet. Veram hujus historiam & fabulis, quibus eam veteres Graeci implicuerunt, difficile admodum est expiscari. Quae porro eruditi viri in medium proferunt, qui vel Adamum, vel Henochum, vel Josephum Aegypti proregem, vel Chanaanum, vel tandem Moysen sub Hermete latere arbitrantur, incerta prorsus sunt.

(a) Nolo autem quis opinetur Marshami & Spencersi sententiam secutus, Aegyptios antiquitate ceteras quascunque nationes praecessisse, easque ne Israelitis quidem exceptis omnia docuisse, quae Religionem & civilem politiam spectant. Legatur, si lubet, Hermannus Witzius, qui commentum istud refutavit, in Aegyptiaca, sive de Aegyptiacorum sacrorum cum Hebraicis collatione.

sunt, & non innixa, levibus conjecturis. Ceterum hujus Viri apud Aegyptios celebratissima fama est. Ipsum enim una cum litteris scientias omnes Arithmetica, Geometria, Astronomiam, & praesertim hieroglyphicam scribendi rationem invenisse ferunt. Hermetis e Veteribus meminerunt Sanchuniathon apud Eusebium (a), Manethon Sebennita, qui sub Ptolemaeo Philadelpho floruit, apud Georgium Syncellum (b), & Plato (c).

Alter ab isto apud Aegyptios celebratur Hermes, cui cognomen *Τριπτύσιος*, h. e. *Termaximus* impositum est. *Siphoam* ab Aegyptiis appellatum fuisse perhibet laudatus Manethon. Huic scientiarum instauratio atque incrementum adscribitur. Verum ea potissimum de causa suam Aegyptiis ingenii praestantiam probavit, quod Hermeticas columnas, quas nimirum arcanis figuris insignitas primus Hermes reliquerat, interpretatus, mysteria in iis delitescencia veluti e tenebris ad lucem evocaverit. Atque hinc Hermetici libri originem suam arcessunt; quorum tantam fuisse copiam narrat Jamblichus, ut fidem omnino superet. Eorum nonnulli hodie dum exstant, quos recenset Fabricius (d); in iis tamen Platoniorum, ac pseudo-christianorum fraudemprehenderunt non pauci Eruditi.

Ab hisce auctoribus sapientia omnis in Aegy-

(a) Praep. Evangel. Lib. I. cap. IX.

(b) Chronogr. p. 30.

(c) In Philebo & Phaedro.

(d) Biblioth. Graec. Lib. I. cap. II.

gyptios derivata est, quam sibi concreditam Sacerdotes servabant. Hi enim in antiquis illis figuris aperiendis toti erant, atque Hermetis vestigiis insistentes, praecepta sua figuris atque imaginibus vestire in more habebant. Hujusmodi imaginum reliquias nobis exhibet Mensa Isiac, quae hodie exstat Taurini penes cellissimum Sabaudiae Ducem; ejusque exemplum expressum in lucem edidit Laurentius Pignorius, atque eruditum Commentarium subjecit.

Ex hac porro disciplina, quam *symbolicam* dixeris, illud profectum est, ut duplex apud Aegyptios Theologia distinguenda sit, popularis una, altera ἀπόρρητος, *arcana*, quae Sacerdotibus duntaxat, Regibus, aliisque paucis cognita erat. Testantur id Origenes (a), Clemens Alexandrinus (b), aliique.

Quid vero arcana ipsorum Theologia completeretur, non constat inter Eruditos. Nonnulli Atheisimi nota Aegyptios inurendos esse existimant, eosque non alios agnovisse Deos statuunt, quam aspectabilem mundum, sidera, hominesque, quos rerum gestarum magnitudo ad Deos evexerat. Id sane Aegyptiis adscribunt Chaeremon quidam apud Porphyrium (c), & Manethon, atque Hecatheus apud Diogenem Laërtium,

(a) Lib. I. contra Celsum.

(b) Strom. Lib. V.

(c) In Epist. ad Anebanem Aegyptum, quam Jamblichi libro de Mysteriis Aegyptiorum praemissit Theophilus Galeus. Eusebius autem hujus Chaeremonis verba laudat cit. loc. Praep. Evang. Lib. III. cap. IV.

tium, qui (a) hos testes appellans refert, Aegyptiis ἀρχὴν μὲν εἶναι πᾶν ἔλκον. Θεὸς δ' εἶναι ἥλιον καὶ σελήνην. πᾶν μὲν, Ὅσριν, πᾶν δ' Ἰσὶν καλουμένην rerum scilicet initium materiam esse: Deos vero Solem & Lunam: illum Osirim, hanc vero Isim appellatam. Quibus quidem testimoniis adductus, Aegyptios impietatis adversus Deum arguit Eusebius (b).

Verum ad hac impietatis nota Aegyptios liberat Cudworthus (c), atque arcanam ipsorum Theologiam Deum unum prae se tulisse ait, qui rerum omnium parens, mundique aedificator fuerit. Haec autem tum ex Hermeticis libris colligit, quos licet omnes genuinos esse negat, at eorum quosdam in Aegypto fuisse exaratos, atque Hermetis dogmata comprehendere tuetur: tum vero ex non paucis Veterum testimoniis; quos inter Plutarchum audire praestat, qui (d) Aegyptios τῷ πρώτῳ Θεῷ, principi Deo supplicasse; & ritus omnes, quibus Isidem ipsi colebant, eo intendisse narrat, ut πρῶτα, καὶ κυρία, καὶ νοῦτῃ γνώσκον, primi scilicet, domini, & quem sola mente intueri licet, cognitionem sibi compararent.

Hic autem de Aegyptiorum Theologia statuere aliquid veri similis, valde aperiendum esse

C 4

cen-

Chaeremonis verba laudat cit. loc. Praep. Evang. Lib. III. cap. IV.

(a) System. Intell. Cap. IX. §. XVIII.

(b) Praep. Evang. Lib. III. Cap. IV.

(c) System. Intell. Cap. IV. §. XVII.

(d) In lib. de Iside & Osiride.

cenſeo . Neque enim nova eſt iſthaec diſſenſio de veterum Aegyptiorum religione , ſed quae jam tum a Plutarchi aevo exarſit , cujus ſpeciem quamdam nobis exhibet ipſius liber de Iſide & Oſiride . Quae docti quique Viri de Aegyptiis attulere , hic proſequi non patiuntur Synopſi Hiſtoricae , quam conſcribimus , conſtituti limites . Conſulantur , ſi lubet , Bruckerus [a] , & praefertim Moſhemius , qui rem propius attigiffe videtur [b] .

Illud tamen non eſt praetereundum , quod pugnantes huiusmodi ſententiae a nonnullis hoc pacto conciliari poſſe videantur , ſi nempe diſcriminis locorum ratio habeatur . Nam aliud religionis ſpecimen inferioris Aegypti regiones , aliud Thebaidis ſuperioris incolae prae ſe tulere . Illic varia idololatriae genera obtinebant . Heic vero Deus ſummus , & immortalis ſub nomine *Cheph* colebatur ; atque ob eam rationem minime ipſi pro ſacrorum animalium victu perſolvebant , quidquid aliis idololatriſ imperabatur , uti teſtatur Plutarchus [c] .

Arcanae Aegyptiorum Theologiae doctrinam de hominum animis , & mundi origine ſubneſtemus . Atque Animos quidem perennes & immortales habitos fuiſſe , docentibus Herodoto [d] , aliisque ,

[a] *Hiſtor. Philoſ. T. I. p. 284.*

[b] *Not. 158. ad Cap. IV. §. 18. System. Intell.*

[c] *In lib. de Iſide, & Oſiride.*

[d] *Lib. II. cap. 123.* Aegyptii primi exiſterunt , qui dicerent animam hominis eſſe immortalem .

que , explorata res eſt . At quid de ipſorum conditione , ubi corpore ſoluti ſint , ſenſerint Aegyptii , definire facile non eſt .

Herodotus [a] enim , Hecatheus , & Ariſtagoras apud Laërtium [b] in ea ipſos fuiſſe ſententia narrant , ut animos in brutorum animantium corpora tranſire , & per tria annorum milia vagari per ſingula animantium genera , ac tandem rurfus hominis corpus repetere exiſtimarent . At his adverſantur , quae Porphyrius & Plutarchus referunt . Hic [c] enim ait Aegyptios ſubterraneum locum , in quem putant animos a morte ferri , *Amenthem* vocare , h. e. dantem & accipientem , ab Hebr. נתן *natān* , dedit , ut *ἐτιμολογῶ* Bocharthus [d] . Ille [e] vero deſunctorum hominum animos primum in Solem & ſidera transferri , tum Deorum contubernales fieri Aegyptios ſenſiſſe refert .

Quod vero ad Coſmogoniam attinet : Aegyptios materiam aeternam cenſuiſſe patet ex Laërtio , cujus ſuperius verba recitaviſmus . At quod mundum originem habuiſſe exiſtimaverint , teſtatur idem Laërtius ; addit enim πῶν κόσμον γεννῶν , καὶ θαρπῶν , mundum ut ortum , ita interiturum . Huius autem fabricationem non caſu & fortuito , ſed Deo moderante factam , eos docuiſſe inde colligit Cudworthus , quod Simplicius , quae Mo-

[a] *Loc. cit.*

[b] *Id Prooemio.*

[c] *De Iſid. & Oſir.*

[d] *Deſenſ. adverſus object. Salmaſii Reſp. 3.*

[e] *De Abſtinent. Lib. IV. §. 10.*

Moses de rerum natura a Deo constituta refert, *μὴδὲς Αἰγυπτίαις commenta esse Aegyptia affirmaverit.*

Totam autem Aegyptiacae Cosmogonias rationem Diodorus ad haec capita revocat.

1. Ante Caelum, Terramque conditam unum fuisse totius naturae aspectum, permixtam scilicet & indigestam materiam, aëris nebulosi instar.

2. *Κράτος ἐνεργούν καὶ ἀγαθόποιον*, i. e. numen quoddam efficiens, & beneficium aërio chaos confusum, omnem huic motum, & vitalem calorem impertivisse. Porro Aegyptii Materiam nomine *Isidis*, numen vero materiam agitans nomine *Osiridis* consecrarunt.

3. Aërium id Chaos vehementi motu agitatum in diversas naturas abiisse. Quidquid enim maxime igneum, ac leve fuit in sublime se extulit, effecitque Aethera, unde genita sunt sidera. Reliqua vero uvida, & coenosa materia propter gravitatem in imum locum confluit: ejusque partes tenuiores, continuato motu, in unum coactae *Aquam*; corpulentiores vero ab aestu solis & perflantibus auris sensim duratae *Terram* constituerunt.

4. Mundo huic multiplex ab eluvionibus, & exustionibus impendere exitium, ejusdemque varia per intervalla futura *ἀποκαταστάσεις renovatio-* nes (a).

Vulgaris Aegyptiorum Theologia, qualem nimirum publica populi religio praeferebat, foedif.

(a) *Diod. quod Euseb. de Praep. Evang. lib. I. c. 7.*

diffima superstitione erat inquinata. Tam enim insana Deorum multitudine abundabat Aegyptus, ut non solum bestiis, iisque horridioribus, verum & rebus inanimis cultum impenderit. Hinc Juvenalis [a]:

*Quis nescit, Volusi Bitinice, qualia demens
Aegyptus portenta colat? Crocodilon adorat
Pars haec: illa pavet saturam serpentibus*

Ibim:

*Effigies sacri nitet aurea Cercopitbeci . . .
Illic coeruleos, hic piscem fluminis, illic
Oppida tota canem venerantur, nemo Dia-*

nam.

*Porrū & caepe nefas violare, ac frangere
morsu.*

*O sanctas gentes, quibus haec nascuntur in
hortis*

Numina!

Mirum est quantum & Veteres & Recentiores diligentiae adhibuerint, ut tam portentosae religionis causas eruerent. Praecipuas aliorum sententias fuse & *κρίτως* persequitur, suamque profert saepe laudatus Moshemius [b].

Porro ipse primo advertit ejusmodi fuisse animalium cultum in Aegypto, ut quaedam universae nationi, quaedam vero certis oppidorum incolis sacra fuerint. Praeterea illa ejus fuisse naturae, ut multum Aegyptiis utilitatis afferrent; haec autem neque utilia, neque noxia, aut nonnunquam exitiosa. At tandem quae ab omni-

[a] *Sat. XV. v. I.*

[b] *Loc. superius cit.*

omnibus colebantur animalia, nulli hominum poena capitis violare licuisse.

Cum ea igitur fuerit Aegypti consuetudo, inde ortum esse bestiarum cultum autumat, quod cum Reges civium emolumento prospicere velent, non modo legibus cavere, ne vim bestiis utilibus inferrent, verum & religione leges communi faterentur: Sacerdotum opera adhibita, qui Diis certas sacras esse bestias in vulgus diffeminarent. Ex qua quidem populi opinione factum esse ait, ut singulae deinde provinciae suis peculiaribus Diis certa quaedam animalia dedicaverint, quibus illos oblectari arbitrarentur.

Bestiarum vero noxiarum cultum in Aegyptum inductum existimat, postquam Persarum, qui Aegyptum occuparunt, de Deo bono & malo opinionem adoptavere. Metus enim maligni Numinis eos impulit, ut immanes & feras beluas, quarum amore illud duci sibi persuadebant, venerarentur. Atque haec sunt Cl. Moshemii conjecturae.

§. VII.

De Indis & Sinis.

I. Indos ultimo loco inter Orientis populos recensemus, licet post Persas, quibus sunt finitimi, invifendi fuissent; ipsorum enim philosophica dogmata e variis, quas nonnulli in hisce regionibus peregrinati retulerunt narrationes, vix aut ne vix quidem licet expiscari. Alii enim alia nobis venditant, quibus nostra fere

fere memoria Indos adire licuit. Quidam eos perhibent aeternam mundorum sibi succedentium seriem admittere. Sunt qui tradunt illos statuere Deum, cum mundum condere vellet, materiam ex ipsa sua essentia, instar araneae fila e sinu suo educantis, extraxisse.

Quae autem refert Abrahamus Rogerius, ut alios omittamus, omnino ab his discrepant. Ita enim ait *Brachmanes*, seu *Bramines* (quo nomine Indorum Philosophi nuncupantur) de Deo rerumque origine sentire. Unum summumque Numen esse, quod appellant *Vishnou*. Hoc alium produxisse Deum nomine *Bramam*, genitum nimirum ex flore, qui immensa in abyssu antea res conditas nataverat. *Bramam* deinde, hanc illi supremo Numine potestatem impertiente, rerum naturam procreasse.

Atque haec de Brachmanum opinionibus tradunt Recentiores. Longe diversa nobis transmiserunt Veteres, qui, postquam Alexander M. everso Persarum imperio victoriam arma Indiae intulit, de hisce populis aliqua audire potuerunt. Nonnulla de veterum Brachmanum placitis apud Strabonem (a), Plutarchum (b), & Pseudo-Origenem (c) consignata habemus. Exstant praeterea duo libri, ubi dedita opera res Indiae pertractantur, quorum alter titulum praefert *De Gentibus Indiae & Brachmanibus*, qui Palladio Lausiaca Historiae Scriptori a Caveo adscribitur,

(a) Geogr. Lib. XV.

(b) In Vita Alexandri.

(c) Philosophum. cap. 24.

tur, sed renuente Casimiro Oudino: alter inscriptus *De Moribus Brachmanum*, quem D. Ambrosio olim tributum, ipsi abjudicandum esse censuerunt Maurini Patres.

Porro Strabo, sive potius Megasthenes apud ipsum, ita Brachmanum scita de Mundi Dei que natura exponit. Mundum, ait illis & *ortum* & *corruptionis obnoxium*, & *conglobata figura praeditum* videri: Deum autem *conditorem* & *administratorem* ejus totam molem pervadere. Quibus similia fere sunt, quae apud Pseudo-Origenem leguntur. Inquit enim Deum *corporeum esse* & *vestitum corpore suo eodem modo, quo quis gestit indumentum ex pellibus ovinis*. Atque addit Deum *esse lumen, non qualis Sol aut ignis, sed esse Deum λόγος, non articulatam sermonem, sed illum cognitionis, cujus ope occulta mysteria cernantur a sapientibus*.

Unde colligere est eam fuisse, hisce referentibus auctoribus, veterum Brachmanum sententiam, ut Deum opinarentur lumen quoddam esse *intellectuale* instar animae per omnes mundi partes sic fusum, quasi mundo veluti corpore induatur.

Ab hac etiam sententia minime discrepant, quae afferuntur ex recondita illa, studioque incredibili asservata antiquissimorum librorum sylloge, quam *Vedam* nominant, & quam veluti totius sapientiae, ac religionis regulam venerantur hodie Bramines. In hujus quadripartiti Operis libro primo, in quo doctrinam de Deo, & Mundo contineri ajunt haec legi testatur Cl. Bouchetus in Epist. ad Dan. Huetium: In exordio

dio rerum nihil existisse praeter Deum, & Aquam; Deum autem summis aquis innataste.

Sed & altera rerum origo ab alio sacro libro *Shaster* deducta memoratur. Deum nempe principio quatuor Elementa creasse, quae cum inter se commista essent, a Dei potentia fuere disjuncta. Cumque per amplissimum tubum supra aquas flaret, tenuiores expansae, ac distantiae in Ovi formam se conglobarunt. Inde orta Caelorum immensa spatia. Ex crassioribus vero globus rotundus emerfit Terra, & Oceano constans. Tum sidera, & animantia creata sunt, donec ex Terrae visceribus primos parentes Deus eduxit, quorum nomina *Pourous*, & *Porcontee* [a].

Jam vero de hominum animis, si Palladio fidem adjungere velimus, haec erat Brachmanum sententia. Originem humanae Mentis esse caelestem, e Deo genitam esse, atque e corpore discedentem ad eum redire. Quod quidem fuit ex illa Brachmanum de mundi anima opinione.

II. Ultra Indiam nobis occurrit amplissimum Sinarum imperium, quorum in Philosophicis studiis eruditio tam eloquentes oratores nata est, ut horum judicio veluti absolutissimum Philosophiae speciem proponi possit; & Confucii nomen aeternae famae commissum esse videatur. At qui nec praejudiciis, nec privatis studiis abrepti Sinarum res investigarunt; vix aliquod verae Philosophiae vestigium apud ipsos deprehenderunt.

Qui *universalem Historiam* inter Anglos con-

di-

[a] Lord de Relig. Bandiana.

diderunt, hanc Sinensis Theologiae summam tradunt. Esse nimirum supremum Deum, caeli terraeque dominum, rerum omnium providum administratorem: hunc ex Chao omnia procreasse, quae concreta sunt & materia constant: Chaos autem duplicis esse generis: alterum occultum seu minus perfectum, quod *Yn* appellant: alterum patefactum sive perfectum, dictum *Yang*, seu *Yam*: haec duo principia in duo rursus alia abire, atque ex his porro quatuor existere, haec vero in octo alia dividi, atque ita porro in alia multa.

Verum qui se Jesuitas appellabant, & Confucium ediderunt, hodiernos Sinarum Philosophos tradunt (a) primum rerum omnium principium appellare *Tai Kie*, quo nomine *meram materiam primam* indicari ajunt: atque inde concludunt, *clare satis intelligi posse aeternitatem eos quandam rerum orientium occidentiumque antecedentem agnoscere numerofo illo annorum cursu*, quem huic mundo tribuunt, *infinitis vicibus repetito*. Hinc iisdem docentibus profanis potius Dei negatoribus, quam sapientiae consultis Sinas accendere oportet.

At negant viri praestantissimi, inter quos Bayerus (b), Sinarum majoribus idem, quod his, visum esse, eamque de rerum origine sententiam ab exteris Philosophis ac potissimum Indis inventam volunt. *Prisci illi mortales*, ait laudatus Auctor,

(a) *Declarat. Prooemial. ad Confuc. P. II. §. I.*

(b) *Comment. Origin. Sinicar. §. III. pag. 272.*
 & seq. *Musei Sinici T. II.*

Autor, *nihil de mundorum rerumque aeterna vicissitudine audiverant: ferebant enim hoc Tay Ku (a), quod caeli terraeque ortus antecesserat, tranquillum atque quietum rerum omnium chaos continuisse, donec impulsu quodam motum formam indueret. Et Sinarum vetustissimos eam tenuisse sententiam demonstrare nititur, ut ex aqua, tanquam materia, rerum formam productam esse arbitrarentur.*

Quinque apud Sinas veluti Canonici libri celebrantur, quos vetustissimae antiquitatis esse jactant, *Kingths* appellati. Illorum primus, *Y Kingth* dictus, quatuor & sexaginta figurarum, quae *Fobio* tribuuntur, tabulam complectitur: tum adjectae sunt harum figurarum interpretationes, auctoribus *Vouwang*, & *Tcheou Kong*, qui tertiae Dynastiae primi Imperatores fuerunt: ac tandem in haec duo capita Confucii commentarii accedunt. Alter *Yu Hingth* res gestas, quae posterorum memoriae dignae visae sunt, comprehendit, jam tum cum *Yao* & *Chune* Sinicae gentis legislatores regnarunt. Carminum collectio, quae in tertia Sinarum Impp. Dynastia scripta fuere, prostat in tertio volumine *Chi King*. Quartus vero *Tsunchiou* Confucii aetate exaratus, historiam exorditur ab anno nono & quadragesimo

Tom. I.

D

Im-

(a) *Observat laud. Auctor ex libello Siao ul lun, h. e. parvorum liberorum institutio, antiquissimos gentis hujus sapientes vastam illam aeternitatem ante rerum principia existentem dixisse Tay Ku, summam vetustatem, sive Puen Ku, primam antiquitatem.*

Imperatoris *Pinwang*. Tandem quintus *Lixi* legum & vitae civilis rituum compendium complectitur. Hujusmodi *Kingths*, ut & Persarum supra memorati libri, tum & Indorum *Vedam*, summa sapientiae laude a nuperis Philosophis, quibus profana omnia placent, sacra autem sordent, adeo celebrantur, ut vel Mosis Pentateucho eorum judicio sint anteferendi: sed nuper editi vix digni visi sunt, qui legantur ab homine, qui tempus perdere in deliciis habet; sunt enim absurditatum & ineptiarum pleni.

Paucis heic praeterea eos recensere juvat, quos veluti fulgida patriae lumina Sinica gens veneratur. Et primus quidem *Hobius* sese nobis offert, quem diluvium antevernisse, & primum leges ipsis tradidisse gloriantur Sinae. At ex tabula chronologica, quam a quodam *Nien* magni apud Sinas nominis viro exaratam attulit Franciscus Fouquetus, certam Sinarum originem quadringentis circiter annis Christum natum praecessisse observavit Kortholtus (a). Hunc litteras invenisse, & secretiorem Philosophiam aenigmatibus involutam proposuisse perhibent.

Alter, cujus apud Sinas longe major est fama, nobis occurrit *Confucius*. Hujus & ingenii praestantiam, & in Philosophicis scientiam, & in Deum pietatem *αριστεως* persequi non vacat. Haec de illo apud Sinas perhibentur. Natalem ipsius diem, quem ad quingentos & amplius annos ante Christum revocant, naturae portentis celebratum

tum fuisse narrant Sinae. Illum vero addunt, postquam per summam morum innocentiam pueritiam transegisset, totum se in priscorum sapientium libris evolvendis posuisse: uxore deinde ducta publica munera sancte administrasse: tum se magistratu abdicasse, & variis peragratis urbibus, moralis tandem Philosophiae Academia instituta, ter mille discipulos ipsum audisse. Tres & septuaginta annos natus diem obiit. Tantis illum honoris significationibus Sinae prosequuntur, ut & statuam ipsi statuerint, & singulis noviluniis a magistratibus, & universo literatorum ordine in Gymnasiis Confucianis sacrificium ipsi hodiedum immoletur.

Post Confucium floruerunt *Li Lao Kium*, & *Memcius*. Ab illo originem habet Secta, quam *Tao* Sinae appellant, Confucianae disciplinae vehementer adversa. Hunc vero morum quidem integritate inferiorem, at ingenii acumine & eloquentia Confucio superiorem fuisse praedicant Sinae.

Celebriores Sinarum Philosophos recensuimus. Qui plura nosse amat, adeat Bruckerum (a).

§. VII.

De Celtis, Scythis, atque Etruscis.

Temporis angustiae incepto itineri praescriptae in Orientis oris amplius nos immorari non sinunt. Per florentissimas Europae regiones iter aggrediamur. Hic autem Celtarum,

D 2

Scy-

(a) Praefat. ad vol. II. Epist. Leibnitii.

(a) Hist. Philos. T. IV. parte II. p. 846. & seq.

Scytharum, atque Etrulcorum populis cursim perlustratis, Graecos invisere in animo sedet.

I. Porro Celtarum nomine Britannos, Gallos, Germanos, Hispanos denique more veterum intelligimus. Qui vero primum inter has gentes sese nobis exhibent, sunt *Druides*, quo nomine eruditos Celtarum appellatos fuisse novimus (a). Quae sit autem hujus nominis sententia plane non liquet. Vir Cl. Vossius (b) ab Hebr. דָּרַשׁ *daras*, quod est *consulere*, *exquirere* derivat; unde דָּרַשׁ *darus*, qui *consultitur*; quae vox congruit nomini *Druis*. Sed quoniam ex Veterum testimoniis constat Druides in quercetis suos celebrasse conventus, atque eximio cultu quercus proscutos esse; hinc a voce *Deru*, quae apud Celtas *quercum* denotat, Druidum vocabulum proficisci quamplures existimant.

Drui-

(a) Verum Strabo lib. IV. p. 136. tria inter Gallos Philosophorum genera distinguit. Ait enim: Apud universos fere tria sunt hominum genera, quae in singulari habentur honore: Bardi, Vates, & Druidae. Horum Bardi hymnos canunt, Poetaeque sunt. Vates sacrificant, & naturam rerum contemplantur. Druides praeter hanc philosophiam, etiam de moribus disputant. De horum justitia summa omnium est opinio. Itaque & publica iis & privata judicia committuntur: & aliquando causis bellorum disceptandis, jam acie congressuros composuerunt. Maxime judicia de caede iis commissa sunt.

(b) Animadv. ad Caesaris Comment. Lib. VI. cap. XIII.

Druidum munia, auctoritatem, & disciplinam nobis transmisit Julius Caesar, quem audire praestat, ut Celtarum philosophiam perspectam habeamus. Is quidem ait (a) Druides *rebus divinis interesse, sacrificia publica & privata procurare, religiones interpretari*. Deinde subdit tanto apud populum eos esse honore, ut *de omnibus controversiis, publicis privatisque, constituent*. Quod si quis aut privatus aut publicus eorum decreto non stetit, *sacrificiis interdicitur*. Ad haec poenam gravissimam statutam esse in eos, quibus ita est interdictum. Nam *ii numero impiorum ac sceleratorum habentur; iis omnes decedunt, aditum eorum sermonemque defugiunt, ne quid ex contagione incommodi accipiant; neque iis peccantibus jus redditur, neque honos ullus communicatur*.

Docendi methodum, qua usi sunt Druides, idem Caesar exponit. Ad eos ait *magnum adolescentium numerum disciplinae causa concurrere, qui a propinquis parentibusque mittuntur*. Praeterea illos, qui in disciplinam conveniunt, *magnum numerum versuum ediscere: neque fas esse ea, quae discunt, litteris mandare: ne forte in vulgus disciplina efferretur, ut ipse Caesar conjicit*. Nomine autem *versuum*, de quibus hic Caesar, nonnulli intelligi ajunt involutos verborum sensus: quod quidem Druidibus peculiare fuisse observat Laërtius (b); eos enim *ἀνιματόδαι*

D 3

(a) De B. G. Lib. VI. cap. XIII.

(b) In Prooemio.

ἀποφθεγγόμενοι φιλοσοφῆσαι, obscure & per sententias philosophatos fuisse narrat.

Quae vero Druides docerent, tradit idem Caesar. In primis hoc volunt persuadere, non interire animas, sed ab aliis post mortem transire ad alios. Atque hoc μεταψυχώσεως dogma in caussa est, quamobrem Celtæ in praeliis metu mortis neglecto animæ prodigi esse viderentur; de qua quidem fortitudine non pauci Veteres meminerunt.

Addit Caesar: Multa praeterea de sideribus atque eorum motu, de mundi ac terrarum magnitudine, de rerum natura, de Deorum immortalium vi ac potestate disputant, & juventuti tradunt. At quaenam fuerit de Dei rerumque universitatis natura Druidum sententia Caesari lauit.

Verum in opere quodam, cui titulus *Edda* (a), & quod veluti codex est Celticae Mythologiae perhibetur fuisse in *Aurora seculorum Deus* quidam

(a) *Seculo XII. ineunte Semundus quidam Sigfussonius vetusta septentrionalium regionum monumenta summo studio invisit; indeque librum Edda conscripsit, quae vox Matrem significat. Opus in tres partes divisum est. In prima vetustissima Borealis Philosophia exponitur: in altera, & tertia Ethice, & Magia Odini recensetur.*

Seculo vero XIII. Gnorro Sturlessonius aliud Edda primo simillimum composuit.

Petrus Besenius anno 1665. primum utrumque Edda vulgavit additis suis, aliorumque versionibus, ac adnotationibus.

dam Ymerum nomine, qui in sinu immenso spatii vivebat. Tunc nec Arenam, nec Mare, nec auras, nec Terram, nec Caelos exstitisse. Ginnunga b. e. Profundum sequutum esse Ymerum. Tum astra, Tellurem, plantasque genitas. Filios Boreae duobus lignis repertis Mannum finxisse, qui postea Aschus dictus, & Emlam illius uxorem. Odinum eis animum dedisse, Oënerum intelligendi vim, Loëdurum sanguinem, & venustatem. Hinc tandem Celtas universos ortum habuisse (a). Tacitus Mannum illum etiam nominat, & ex Tuistione Terrae filio natum tradit (b).

Nationem porro Gallorum admodum deditam religionibus esse Caesar tradit: atque obeam causam, subdit idem Scriptor, qui sunt affecti gravioribus morbis, quique in praeliis periculisque versantur, aut pro victimis homines immolant, aut se immolatuos vorant, ministrisque ad ea sacrificia Druidibus utuntur; quod pro vita hominis nisi vita hominis reddatur, non posse aliter Deorum immortalium numen placari arbitrantur. Eos praeterea, quae sane popularis Celtarum religio, Mercurium maxime, Apollinem, Martem, Jovem, & Minervam coluisse refert. Mercurius quidem ab ipsis appellabatur Teutates, D 4 for.

(a) *Edda in Volupsa stroph. 3. 4. 5. 17. 18.*

(b) *Tacit. de morib. Germ. c. 2. Celebrant carminibus antiquis (quod unum apud illos memoriae & annalium genus est) Tuistionem deum terra editum, & filium Mannum, originem gentis conditoresque. Manno tres filios assignant.*

fortasse ab Aegyptio *Thor* sive *Theuth*, Mars *Hesus*, Jupiter *Thor*, a *taran* i.e. *tonitru*, unde Lucano *Taranis*, Apollo tandem *Belenus* vel *Belinus*, atque etiam *Abellio*. Hinc Lucanus (a):

*Et quibus immitis placatur sanguine diro
Teutates, horrensque feris altaribus Hesus,
Et Taranis Scythiae non mitior ara Dianae.*

II. Antiquiores Scythas licet ingenio rudes, sanctissimis tamen moribus fuisse Veteres ad unum omnes testantur. Quamvis autem praeter vitae innocentiam nulla apud Scythas Philosophica eruditio obtineret: nonnulli tamen subinde inter eos florere, qui Graecorum admirationem in se converterint. Ii sane sunt *Abaris*, de quo mira praedicant mythologi: *Anacharsis*, quem carmine heroico de legibus Scytharum, de victus frugalitate, & de re bellica scripsisse narrat Laërtius, qui paucis ipsius vitam exponit (b). Praeterea *Toxaris*, quicum familiariter usum fuisse Solonem, postquam Athenas sapientiae causa venisset, narrat Lucianus (c). Ac tandem *Zamolxis*, quem Pythagorici praeceptoris sui servum fuisse dictitant: at longe illum Pythagora antiquiorem Herodotus, alique esse contendunt.

Quod vero attinet ad Scytharum Theologiam, eos Dei cognitionis expertes non fuisse vel ex eo arguitur, quod *Abarim Oracula Scythica*, & *Theogoniam* scripsisse Veteres tradunt. Mentis etiam humanae immortalitatem credidisse exploratum

(a) *Lib. I. Pharsal. v. 444.*

(b) *De Vit. Philosoph. Lib. I.*

(c) *In Scythia seu hospite.*

ratum est. Herodotus quidem perhibet Scythas, cum morti proximi sunt, sperare se ad *Zamolxim* esse perventuros.

Sed praeter Deum *Zamolxim* alia porro Numina coluisse ex Plutarcho deducimus, qui *Anacharsim* inducit cum Diis Scythice colloquentem, passimque dictitantem Scythas habere Deos, qui precibus hominum benignas praebant aures (a).

III. Etruscos divinandi futura artem professos esse Veterum testimonia docent, quam ad Romanos se transmisisse gloriabantur. Quid vero de Deo, mundique origine senserint, non liquet. *Cudwortho* (b) quidem supremum totius naturae moderatorem, quem nomine *Jovis* colebant, Etrusci admisisse videntur. Cujus quidem rei testem appellat *Senecam*, qui (c) postquam Etruscorum opinionem de fulminibus exposuerat, addit: *Ne hoc quidem crediderunt, (Etrusci) Jovem, qualem in Capitolio, & in ceteris aedibus colimus, mittere manu sua fulmina, sed eundem, quem nos, Jovem intelligunt, custodem rectoremque universi, animum, ac spiritum, mundani hujus operis dominum & artificem.* At quis Philosopho fidem habebit, qui populorum religionem ex disciplinae suae legibus explicat? ut advertit *Moshemius* (d).

Sui.

(a) *Plut. in conviv. Septem Sapient. XII. I.*

(b) *Syst. Int. cap. IV. §. XXVII.*

(c) *Nat. Quaest. Lib. II. cap. XLI.*

(d) *Nor. 17. ad loc. cit.*

Suidas (a) historici cujusdam Etrusci fragmentum nobis servavit, ubi Scytharum dogma de Cosmogonia exhibetur, quam si cum Mosaica contuleris, plurimum consentire deprehendes, si tempus in rebus condendis a Deo insumtum excipias. Tyrrhenicum enim fragmentum sex annorum millia ante formatum hominem praeteriisse docet. Ex qua Etruscorum doctrina colligit Moshemius (b) aeternam illos statuisset materiam, e cujus quidem inertia tantae tarditatis in Dei operibus causa repetenda esse videtur. Tyrrhenicam hanc Κοσμογονίαν eruditis notis illustratam vide sis apud Cl. Mazochium (c).

§. IX.

De Graecorum Philosophia Mythologica.

Gentes, quarum haec Philosophiam scrutati sumus, barbaras Graeci appellabant. At barbaris hisce populis eruditionem suam acceptam referunt Graeci. Divinarum enim, atque humanarum rerum cognitionis semina Phoenices, Aegyptii, alique Graeciae intulerunt; quae paullatim utpote benigniori terrae commissa in tam uberem segetem succrevit, ut innumeri praestantissimi Philosophi inde prodierint.

Prima autem Graecae Philosophiae initia ejusmodi fuerunt, ut sacrae praesertim doctrinae ar-

canis

(a) In Lexico V. Τυρρηνία.

(b) Dissert. de Creat. ex nihilo §. XXVII.

(c) Spic. Bibl. T. I. de Tit. Gen. Sect. II.

canis fabulis involverentur, quae externo, quem praeferebant sensum, plebis ingenio erant accommodatae. Hanc propterea Philosophiam *Mythologicam* appellamus, quam potissimum profecuti sunt vetustissimi Poetae, quos usque ad septuaginta recenset Fabricius (a). Celebriores vero, qui majorem Graecae Philosophiae infantiae splendorem conciliarunt, praedicantur Orpheus, Hesiodus, atque Homerus; ut Linum Orphei praecceptorem, Musaeum Orphei discipulum, Amphionem, aliosque silentio praetereamus.

I. Orpheus Mythologicae Philosophiae princeps unanimi consensione a Veteribus salutatus, genere Thrax fuisse fertur; qui postquam ex Aegyptiis arcanam sapientiam hausisset, teste Diodoro Siculo (b), in Graeciam venit, atque in eam ὑπομνήματα καὶ σοφίην, ut habet epigramma vetus apud Fabricium (c), eruditionem scilicet omnem importavit. Sunt qui nusquam terrarum Orpheum existitisse credunt, unius Aristotelis auctoritate ducti, qui referente Cicerone (d) Orpheum fuisse negavit. At multa Veterum monumenta congesserunt Cudworthus (e) & Fabricius (f), quibus Orpheus vere existitisse demonstratur.

Or.

(a) Bibl. Gr. Lib. I.

(b) Lib. IV. cap. 25.

(c) Loc. cit.

(d) Lib. I. de Nat. Deorum cap. XXXVIII.

(e) Syst. Intell. Cap. IV. §. XVII.

(f) Loc. cit. IV. Propos. I.

Orphei disciplinam non alio e fonte haurire licet, quam e quibusdam *Carminum* laciniiis, quae vulgo *Orphica* appellantur. Horum autem γυναικῶν non omnibus aequae arridet. Daniel quidem Huetius (a) a veteribus Christianis confecta, & ex sacrorum Codicum segminibus consuta esse suspicatur. Grotius vero ad unos Pythagorae discipulos *Orphica Poëmata* referenda esse constituit. At contra quamplures Eruditi licet multa, quae tamquam *Orphica* a Veteribus laudantur, fraudis argui posse concedant; nonnulla tamen eodem loco, atque illa, habenda esse negant. Sunt enim aliqua, quae a Platone, Diodoro, aliisque ut *Orphica* laudantur, & quorum stilus se satis antiquum probat; ea quidem si Orpheum auctorem non habent, *Orphica* tamen dogmata complectuntur, quae ab ipso excepta alii versibus expressa litteris consignarunt.

Si igitur quae in hisce laceris carminum reliquiis continentur, in unum colligas, eam Orphei sententiam fuisse deprehendes, quod aeternum fuerit Chaos, Deus scilicet & materia simul copulata: seu omnia, quae nunc sunt, in ipso Deo fuere recondita. Certo vero tempore Deus ex se sinuque suo materiam illam produxit: atque ita effecit, ut universa, quae mundus complectitur, existerent. Porro ex eodem Deo una cum materia spiritus quidam fluxit, qui per totam materiam fusus eam agitet, atque hominum mentibus originem praebeat. Ita quidem Orphicum

cum systema exponit Mosh. (a). Quibus affinia sunt, quae de Orphico Ovo narrant Pythagorici, quod Mundi *venter* & *αἰσθητὴν* live *sub intellectum*, live *sub sensum cadentis* commune receptaculum erat.

Plura de Orpheo proferre instituti ratio vetat. Innuere satis erit, Orpheum lunam ceterosque Planetas perinde atque hanc Terram incoli credidisse; quin unumquodque sidus mundum esse sinu suo terram aërem & caelum comprehendentem. Hanc sane sententiam in Orphicis lectam tradit Plutarchus (b), & ex eo Eusebius (c). Illustre fragmentum praeterimus, quod a quodam Timotheo chronographo Cedrenus attulit; id quidem talem Orphicam Κοσμογονίαν exhibet, quae Mosaeicae non longo intervallo proxima sit. Profert hoc fragmentum, & more suo illustrat Cl. Mazochius (d).

II. Certarunt olim Grammatici, teste Gellio (e), Hesiodus ne an Homerus aetate praecesserit. At dubium non esse videtur, quin per eandem aetatem ambo floruerint; cum carminibus eos certasse ex antiquis usque temporibus ducta traditione constat: licet certamen illud Eruditis confictum esse videatur. Paullo ante I. Olympiadem Hesiodum vixisse nonnulli ajunt: alii ad IV. Olymp. illius aetatem revocant. Cum

mam

(a) Not. 58. ad Cap. IV. §. XVII. Syst. Intell.

(b) De Placit. Philosoph. Cap. XIII.

(c) Praeparat. Evang. lib. XV. Cap. XXX.

(d) Loc. superius cit. sect. I.

(e) Not. Attic. Lib. III. cap. XI.

nam Aeolicam hujusce poëtae patriam fuisse auctores sunt Herodotus, Strabo, aliique. Ascraci cognomen apud Graecos adeptus, quod Ascrac Bocotiae vico eductus fuit. Plura scripsit: celebratissima vero est ipsius *Θεογονία*, qua Deorum origines prosequitur.

Hac autem Theogonia Eruditorum judicio nihil aliud Hesiodus animo intendisse videtur, nisi ut naturae causas & principia aperiret, quae poëtico more personae veluti habitum induit; unde factum esse iidem viri docti ajunt, ut Deorum turba apud imperitos mirifice augetur. Et sane summa hujus poematis illuc revocatur: nimirum poëta Chaos, Tartarum, Amorem, ceu rerum omnium initia statuit: deinde persequitur, quemadmodum terra & nox a Chao, aether & dies ex nocte, caelum, montes, lacus ceteraeque hujus universitatis partes exstiterint.

Summa est inter Eruditos disceptatio, num Hesiodus rerum universitati ex Chao fingendae Deum praefecerit, necne. Negant Petrus Bayle, aliique. At Cudworthus (a) rerum omnium fabricationem Deo Hesiodum tribuisse tuetur. Quod quidem ostendit, tum quod per *Amorem*, a quo Mundi originem repetit Hesiodus, natura intelligatur efficiendi virtute praedita: tum vero potissimum quod Jupiter ab Hesiodo πάντων βασιλεύς καὶ κοίρανος ἀθανάτων, rex omnium, ac dominus immortalium praedicetur. Quinam vero Hesiodum aliosque veterum Theogoniarum scriptores

ab

(a) *Syst. Intell. Cap. IV. §. XIV. & XIX.*

ab impietatis nota liberarint, videri possunt apud Moshemium (a).

III. Homerum ultimo veluti nobiliori loco recensemus, cujus hic si laudes prosequi aggrederer, in silvam ligna ferrem. Cui enim non dictus Homerus? Non idem porro judicium de Homerica praesertim Theologia ferunt Eruditi. Sunt qui nimium severi Homerum impietatis in Deum arguunt. Sunt rursus qui pro illius pietate velis equisque, ut ajunt, decertant. Quos inter nemo vehementior Cudwortho, qui (b) eam praestantissimi Poëtae animo sedisse sententiam ostendit, ut unum supremum aeternumque Deum esse statuerit, qui rerum universitatem effecerit, eamque moderetur.

Observat idem diligentissimus veterum Philosophorum scrutator, Deorum turbam, quibus Homeri carmina scatent, genitam ac procreatam illum putasse. Quemadmodum enim Homerus ex Oceano, h. e. ex Chao aquatico, sive fluitante materia rerum omnium initium arcessit, ut cum (c) de Oceano ait,

ὅσπερ γένεσις πάντεσσι τετυκται.

Ita Deorum omnium originem ex eodem Oceano repetit, cum illum appellat Θεῶν γένεσιν (d).

At his omnibus Diis Jovem suum praefecit Homerus, quam κατ' ἐξοχὴν Θεὸν appellat; omni-

um-

(a) *Not. 3. ad Cap. III. §. XVII. Syst. Intell.*

(b) *Syst. Intell. Cap. IV. §. XIX.*

(c) *Ilia. E. v. 246.*

(d) *Ibid. v. 201. 302.*

umque principem ac potentissimum Diis hominibusque imperare, &c. passim praedicat.

§. X.

De Graecorum Philosophia Politica.

Altera Graecae Philosophiae aetas VII viris florentibus obtinuit, quos *Sapientes* Graeci nuncupavere. Hujusmodi appellationis originem satis tritam, quae commentum redolet, non indicamus. Hi autem, ut eos recensent Plato & Pausanias, fuerunt *Thales*, *Pittacus*, *Bias*, *Salon*, *Cleobulus*, *Myson*, & *Chilon*. Eorum historiam ex Veteribus multi tradiderunt, quorum narrationes collegit Diogenes Laërtius in *De Vitis Philosophorum*.

Singulorum vitam, mores, & studia prosequi non vacat. Legantur Bruckerus (a), Deslandius (b), aliique.

§. XI.

De Graecae Philosophiae Sectis:

Et primo de Ionica.

Tertiam Graecae Philosophiae aetatem agredimur, per quam ad maturitatem quamdam suam pervenisse visa est. Et quoniam qui per id temporis apud Graecos fuere Philosophi,

(a) *Hist. Phil. T. I. p. 442.*

(b) *Hist. Crit. de la Philos. Liv. II. chap. IX.*

certas singuli disciplinae formas prosecuti sunt; propterea varias, quas illi composuerunt sectas, ex ordine recensebimus.

Primus, qui inter Graecos Philosophicae disciplinae sectam condiderit, *Thales* ille Milesius communi Veterum consensu fuisse fertur, quem inter septem Graeciae sapientes primas habuisse diximus. Hic ex Thelidarum familia inter Phoenices clarissima Mileti in Jonia anno I. Olymp. XXXVI. natus est: defunctus vero Olymp. LVIII. anno ante Christum 546. vel 547. Propterea ab ipso profecta disciplina *Ionicae* nomen invenit.

Thaletem exceperunt *Anaximander*, quem illius *popularem* & *sodalem* vocat Cicero (a), natus Olymp. XLI. 3. *Anaximenes* Thaletis auditor, itidem Milesius, quem alii Olymp. LV. alii LVI. alii denique LXIII. natum esse statuunt. *Anaxagoras* Clazomenius, natus Olymp. LXXI. quem *agros* & *patrimonium suum reliquisse*, ut *discendi quaerendique divinae delectationi toto se animo dederet*, narrat Tullius (b). Tandem *Archelaus*, quem alii Milesium, alii Atheniensem esse ajunt.

Istorum porro de rerum origine non una erat sententia. Thales enim ex liquida & fluitante materia omnes omnino res comparatas esse dixit. Quod legere est apud Tullium (c).

Anaximander verò finxit materiam quamdam primam, eamque τὸ ἀπείρῳ, h. e. *infinitum* nuncu-

Tom. I.

E

cu-

(a) *Lib. IV. Acad. cap. XXXVII.*

(b) *Lib. V. Tuscul. cap. XXXIX.*

(c) *De Nat. Deor. Lib. I. cap. X.*

cupavit, non ignem, non aquam, non terram, non aërem, sed ad haec & reliqua omnia aptam; aut ex omnibus temperatam & mixtam: atque ex ea facta esse docuit & nata omnia. Innumera- biles praeterea inde mundos oriri, eosque modo dissolvi, modo iterum gigni existimavit: ut refert Augustinus (a).

Post Anaximenes primam materiam aërem esse dixit, cujus concretiones, atque extenuationes omnia parerent.

Verum Anaxagoras, quo nemo ornatius totam de naturae exordiis rationem ex Thale- tis discipulis explicuit, infinitam posuit ma- teriae Homoeomeriam, sive partium minutarum & inter se similium infinitam congeriem. Nempe magnus hic philosophus Atomos statuit re- vera praeditas variis illis qualitatibus & formis, quae vulgo corporibus inesse creduntur: itaque esse atomos quasdam offeas, quasdam sanguineas, nonnullas igneas, aliquas humidas, partim al- bas, partim nigras, alias dulces, amaras alias: unumquodque autem corpus ex atomis homoge- neis sui que similibus coalescere; ossa videlicet ex paucillis atque minutis ossibus; sanguinem ex multis sanguinis guttis inter se coeuntibus, itemque ex humidis atomis humorem, ex igneis ignem gigni. Hanc autem Atomorum seu par- tium minutarum similitudinem Homoeomeriam appellavit.

At enim quodlibet mixtum corpus conflatum po-

posuit Anaxagoras non ex atomis tantum unius- modi, & quae eandem cum toto naturam ha- bent; sed ex atomis etiam heterogeneis sui que dissimilibus: concreta autem corpora definitam speciem certumque sibi nomen adsciscere ex ma- jore illiusmodi atomorum copia, quae in iis continerentur. Sanguinem ex. gr. concrefcere tum ex atomis sanguineis, tum etiam ex nerveis, offeis, carneis, aliisque universae naturae corpu- sculis: videri tamen & dici sanguinem, eo quod reliquis delitescantibus atomis solae sanguineae sub aspectum veniant, quippe & numero plu- res, & prima velut in fronte locatae. Atque hanc similitum omne genus atomorum in singulis corporibus concretionem Πανσπερμίαν vocavit.

Posita hac materiae Homoeomeria sive Pan- spermia sequitur omnes mutationes, quae corpo- ribus accidunt, sola atomorum antea existen- tium variisque formis & qualitatibus instructa- rum concretionem aut secretionem fieri. Proinde cum generantur aut corrumpuntur corpora, non modo substantiale aliquid, sed nullam omnino for- mam aut qualitatem de integro produci aut in nihilum occidere.

Haec vero abs re non erit animadvertere, quaestionem illam, quae in interpretandis expli- candisque Aquae, Aëris, & Infiniti nominibus, quibus antiquiores Jonicae scholae magistri prin- cipium rerum designarunt, exagitur, ita defi- niri posse: Nimirum variis ejusmodi nominibus unam & eandem rem notatam illos voluisse, idest immensam quandam ac perturbatam innu- merabilium corpusculorum farraginem, Chaos vi- deli-

delicet primigenium. Nam 1. constat barbaros physiologos verbis *σοδοιμασι*, (*idem valentibus*) archæon Chaos antea descripsisse. Jamvero decantatam hanc de Chao rerum principio doctrinam a barbaris Grajos philosophos hausisse cum multa suadent, tum illud in primis quod Thales & genere Phoenicius & omni barbarica eruditione a Memphiticis Sacerdotibus institutus fuit. 2. Anaxagoras certe principium, ex quo res quaeque efficerentur, non aliud statuit nisi Chaos, tametsi dilucidius & *φανωτέρας* explicatum. Atqui non novam sententiam in Thaletis scholam attulisse visus est, sed majorum suorum mentem interpretatus & secutus est.

Quamquam Physicos istos in paucis quibusdam inter se dissensisse non abnuo. Minutas enim particulas, ex quibus concreta sunt corpora, alii similes & qualitatum expertes, alii contra dissimiles & qualitativis ornatas posuerunt. Nimirum prisci illi naturae speculatores partim rationatione, partim acriori rerum contemplatione ducti, cum de suo jam sapere inciperent, simul coepere de majorum sententiis aliquid sensim immutare: donec liberiori deinde ingenio usi eo devenerint, ut universa re totisque sententiis dissentiendo in varias quasi familias distracti sint.

Jam vero quod ad Universi hujus efficientem causam spectat, eadem inter ipsos est dissensio. Thaletem enim Mentem aquae adjunxisse, quae ex ea omnia fingeret, testis est Tullius (a). Et
Laër-

(a) *Loc. cit.*

Laërtius ac Plutarchus Deum ab illo dictum esse *πρῶτον τῶν ὄντων*, antiquissimum live praestantissimum omnium rerum, Mundum autem *τὸ πᾶν τὸ θεῷ*, Dei opus memoriae tradiderunt. Quae quidem aliaeque Veterum testimonia plures adduxerunt, ut de illius pietate benigne sentirent: licet ipsum crimentur Aristoteles, & Petrus Bayle (a).

At hac impietatis nota non caret Anaximander, qui, ut Plutar. ait, in eo peccavit, quod *τὸ ποιεῖν αἰτίαν*, causam effectricem deleverit. In quo ipsi ad sensum esse Anaximenem testatur idem Plutarchus (b).

Quam ob rem licet Anaximander *τὸ θεῶν divinitatem* admiserit, h. e. Dei vocabulum retinuerit; rem tamen ipsam inficiatus est. Numen enim illud, quod neque natum esset, neque corrumpi

E 3

(a) *Dict. Hist. Crit. v. Anaxagoras, & v. Thales. Augustinus quoque loc. superius cit. impietatis Thaletem accusat. Nihil huic operi, quod mundo considerato tam mirabile aspicimus ex divina mente praeposuit.*

(b) *De placitis Philosoph. Et sane Diogenes Apolloniates, Anaximenis auditor, teste Tullio loc. cit. aërem ipsum esse Deum aiebat. Quid? Aër, quo Diogenes Apolloniates utitur Deo, quem sensum habere potest, aut quam formam Dei? Consentit Augustinus, qui loc. cit. aërem veluti rerum materiam ab illo statutum esse ait: sed eum esse compotem divinae rationis, sine qua nihil ex eo fieri posset.*

rumpi posset, quemadmodum ab illo praedicari ait Aristoteles (a), infinita erat materia nec vitae nec rationis particeps, e cujus partibus fortuito secretis & dissolutis primum elementa, deinde Solis, Lunae, stellarumque corpora, simul & Mentis hominum, necnon innumerabiles mundi longis intervallis exorti atque everfi existerunt.

Verum Anaxagoras haud passus hanc impietatem inter Jonicae Scholae Philosophos amplius grassari, *primus omnium*, Tullii verba sunt (b) *rerum descriptionem & modum mentis infinitae vi ac ratione designari ac confici voluit*. Etenim praeter infinitam homoeomeriam, sive minutarum particularum inter se similium congeriem, infinitam Mentem admisit, quam *κινήσεως ἀρχήν*, *motus initium*, & *τὴν εὖ καὶ καλῶς αἰτία*, *pulchri re-ctique causam* esse contendebat.

Archelaum omisimus; neque enim secus consentiunt, qui ipsius scita memoriae prodiderunt. Anaxagorae, quem praeceptorem habuit, disciplinae adhaesisse tradit Simplicius (c). At Plutarchus bina rerum principia admisisse narrat aërem & infinitum, h. e. infinitam Mentem, ut interpretatur Simplicius.

§. XII.

(a) *Physic. Lib. III.*

(b) *Lib. I. De Nat. Deor. cap. II.*

(c) *Comm. in Lib. I. Phys. Aristot.*

§. XII.

De Socrate, & ductis ab eo Sectis.

Jonica Secta in Socrate desit, qui Athenis natus Olymp. LXXVII. 4. h. e. anno ante Christum fere 474. Anaxagoram, & Archelaum audit. Multiplici ratione disputandi, rerumque varietate, & ingenii magnitudine laudatur a Cicerone (a). Ex hoc communi sapientium jugo, veluti ex alto vertice aquarum divortia, plures Philosophorum familiae derivatae sunt. Eas omnes recensere & tempus, & taedium absterrent. De ipso pauca, tum de Sectis Platonica, Peripatetica, ac tandem Stoica nonnulla dicemus. De aliis meminisse tantum satis erit. Hae autem sunt *Cyrenaica* a Cyrenis, ubi natus ejus auctor *Aristippus*, ita nuncupata. Diem obiit Olymp. CV. Filiam habuit *Areten*, feminam eruditissimam. Cyrenaicam disciplinam secuti sunt *Hegesias*, quem sic copiose de vitae malis disputasse refert Tullius, (b), *ut is a rege Ptolemaeo prohibitus esse dicatur illa in scholis*

E 4

dice-

(a) *Lib. V. Tuscul. cap. IV. Addit Cicero Socratem primum fuisse, qui Philosophiam devocavit e caelo, & in urbibus collocavit, & in domos etiam introduxit, & coëgit de vita & moribus rebusque bonis & malis quaerere. Eundem etiam impense laudat Augustinus De Civ. Dei Lib. XIII. cap. III.*

(b) *Lib. I. Tuscul. cap. XXXIV.*

dicere, quod multi, his auditis, mortem sibi consciscerent. Propterea *παιθανάτος*, mortis suae for denominatus fuit. *Anniceris*, unde Secta *Anniceria*. *Theodorus* dictus *Atheus*, quia Graecorum Theologiam despiciatui habuit: & ea de causa ipsum mortis damnatum hausto veneno periisse auctor est *Amphycrates* apud *Laërtium*. *Evemerus*, qui libros *ἱερὰς ἀπογραφὰς* sacrae historiae scripsit prius Ecclesiae Patribus notos, nunc autem perditos; quorum argumentum exponit *Tullius* [a]. *Bion* denique *Boristhenites*, *Theodori* auditor.

Megarica ab *Euclide* Megarense inuenta, qui acri ingenio praeditus tanta contentionis vehementia disceptabat, ut ipsius schola non *σχολή*, sed *χολή*, bilis diceretur: & Secta ab ipso instituta *ἐριστική*, h. e. contentiosae nomen sibi quaesierit. *Euclidi* successerunt *Eubulides* Milesius, sophismatum inventionem celeberrimus: *Alexinus* Eliensis, rixarum studiosissimus, propterea *Ἐλεγκτικός*, contradictorius denominatus; *Euphantus* Olynthius, *Antigoni* Regis praeceptor. *Apollonius* *Cronus* Cyrenaeus: *Diodorus* & ipse *Cronus* dictus, quippe illius discipulus, ex *Jaso* Cariae urbe, quem *valentem dialecticum* appellat *Tullius* [b]: & *Stilpo* Megarense, acutus sane homo & probatus temporibus illis *Tullii* iudicio [c].

Eliaca *Phaedonem* Eliensem auctorem habuit, qui *Socratem* ipsum audivit, ejusque vestigiis insti-

[a] *Lib. I. de Nat. Deor. cap. XLII.*

[b] *De Fato cap. VI.*

[c] *Ibid. cap. V.*

stitit. Huic ex *Laërtio* *Plislanus* successit; quem excepit *Menedemus*: cumque *Eretriae*, quae ipsi patria erat, docere coepisset, ipsius auditores *Eretriaci* appellati fuere. Successorem habuit *Asclepiadem* *Phliasium*.

Cynica ab *Antisthene* Atheniensi profecta, cui *Cynofarge* gymnasium, ubi is docebat, vel canina mordendi licentia, qua ipse, ejusque affectae utebantur, hujusmodi nomen comparavit. Hanc sectam severioris potius vitae rationi, quam Scholae destinata esse observat *Brucher*. [a]. *Cynicorum* mores paucis complectitur *Laërtius* (b). *Sobriis cibariis utuntur, & solis palliis. Divitias, gloriam, nobilitatemque contemunt. Plerique etiam herbis, & aqua tantum frigida utuntur, operimentisque forte oblatis, & doliis.*

Cynicae familiae addicti fuerunt *Diogenes* *Sinopenensis*, quem ab *Alexandro M.* monitum, ut aliquid peteret, hoc unum rogasse, ut a sole abesset, narrant *Plutarchus*, aliique. *Monimus* *Syracusanus*, *Crates* *Thebanus*, ejusque uxor *Hipparchia*, atque hujus frater *Metrocles*, aliique.

Age nunc ad *Socratem* accedamus. Is quidem eam de *Mundi* origine habebat sententiam, ut summum maximumque Deum illum condidisse, atque administrare persuasum habuerit. Satis id testatur ipsius cum *Aristodemum* colloquium, cui id persuadere studet apud *Xenophontem* (c).

Qui-

(a) *Tom. I. pag. 865.*

(b) *Lib. VI. sub finem.*

(c) *Lib. I. Memorab. Auctor. Socrat.*

Quibus consona sunt, quae memorat Plato, cum tria rerum principia adfirmet a Socrate esse excogitata, Deum scilicet, Materiam, atque Ideam (a). Ceterorum vero Deorum turbam, quos Graecia venerabatur, licet colere haud renuebat, poetarum tamen de iis narratiunculas & fabulas ita palam contemnebat, ut hanc ob causam ab Anyto, Melito, & Licone, quod Deos novos introduceret, postulatus, veneno ab Atheniensibus sublatus fuerit. Sed eum postea, verba sunt Augustini (b), illa ipsa, quae publice damnauerat, Atheniensem civitas publice luxit, in duos accusatores ejus usque adeo populi indignatione conversa, ut unus eorum oppressus vi multitudinis interiret, exilio autem voluntario atque perpetuo poenam similem alter evaderet. Acream Socrati statuam artifice Lysippo, urbis loco celeberrimo erectam tradit Laërtius.

Ex mundi totius anima nostros animos decerptos esse opinatum fuisse Socratem passim tradit Plato. Nihil vero minus certum est, quam hoc. Illud tamen constat, quod animae praestantiam impense collaudaverit, eamque a Diis nobis datam esse docuerit. Quin etiam soluto corpore animam haud interire ita certum habebat, ut cum pene in manu mortiferum illud teneret poculum locutus ita sit, ut non ad mortem trudi, verum in caelum videretur ascendere. Ita Tullius (c): ubi etiam adnectit, quae de duplici ani-

animorum cursu e corpore excedentium Socrates differuit.

De Genio Socratis aliquid addere supervacaneum duximus, quippe cum tam atra nocte premantur quaecumque in medium de hac re produci possent, ut vel inde a Socratis ipsius, & Platonis temporibus disceptaretur, quis fuerit ille five Genius five Deus. Legantur, si lubet, Proclus in Alcibiadem, Apulejus de Deo Socratis, Plotinus, Jamblichus, Porphyrius, & in primis Olearius de Genio Socratis.

§. XIII.

De Secta Platonica.

O Mnes Socratis auditores ingenii gloria Platonem superasse unanimi consensione Veteres tradunt. Is natus est Athenis Olymp. LXXXVII. 3. ante Christum 430. & postquam per adolescentiam picturae, & poeticae arti operam dedisset, Philosophiae studio inflammatus Socrati se instituendum tradidit: quo morte sublato Diasteticam Euclide praeceptore didicit. Tum discendi semper cupidus litterarium iter aggressus est, quod ab Apulejo (a) descriptum habemus. Hic enim ait Platonem primum ad Pythagorae disciplinam se contulisse, tum ad Theodorum Cyrenas, ut Geometriam disceret, esse profectum: deinde astrologiam adusque Aegyptum ivisse petiit; & ad Italiam iterum venisse, & Pytha-

go-

(a) Plat. in Phaed. & Timaeo.

(b) Lib. VIII. de Civ. Dei cap. III.

(c) Lib. I. Tuscul. cap. XXIX.

(a) De Dogm. Plat.

goreos fuisse sectatum. Confecto itinere in patriam rediit, atque in Academia, quam proprio aere emptam publico gymnasio destinarat Hecademus, Philosophiam docere coepit. Ipsi Schola foribus suspensum habebat *πρόγραμμα* illud: Οὐδὲν ἀγεωμέτρητος εἶσιπαι, Nemini Geometriae experti ingredi fas esto.

Platonem igitur docentem audiamus. Is quidem in Timaeo, ubi maxime dogmata sua de rebus naturalibus exposuit, Mundum certo tempore a Deo conditum fuisse statuit. Num vero Mundum ex iis, quae non erant, Deum fabricatum esse docuerit, an vero materiam aeternam, Deoque coevam opinatus sit, acri disputatione agitur [a]. Seneca Platoniam de initiis rerum doctrinam ita paucis complexus est: *Quinque causae sunt, ut Plato ait, ex quibus omnia fiant: id ex quo, id a quo, id quo, id ad quod, id propter quod. Tanquam in statua id ex quo, aes est: id a quo, artifex est; id quo, forma est, quae aptatur illi: id ad quod, exemplar est, quod imitatur is, qui facit: id propter quod, facientis propositum est. Haec omnia Mundus quoque habet. Faciens hic Deus est: ex quo fit, haec materia est; forma, hic est habitus, & ordo Mundi quem videmus: Exemplar, scilicet ad quod Deus hanc magnitudi-*

[a] Nec mirum; omnium enim hujus Philosophi dialogorum Hieronymi sententia Timaeus est obscurissimus. Lib. II. Comm. in Amos: obscurissimus Platonis liber, qui ne Ciceronis quidem aureo ore sit clarior.

inem operis pulcherrimi fecit. Propositum, propter quod fecit, Bonitas est. Haec Seneca [a].

Quod si Plutarcho fidem adhibere velimus, hic Platonis sequi sententiam se malle ait, qui Mundum a Deo factum, sed *εἰς αὐτὴν, καὶ ὅλην ἐξ ἧς γέγονεν ἡ γενόμενην, ἀλλὰ ὑποκαμένην ἀπὸ τοῦ δημιουργῶ* κ. τ. λ. substantiam & materiam, ex qua factus est mundus, non factam, sed semper opifici subiectam esse existimavit. Iisdem ferme verbis veterum Platoniorum, seu Academicorum, qui primi vocantur, opinionem exponit Tullius [b].

Hic idem Plutarchus [c] duas naturas, alteram bonorum omnium causam, alteram malis omnibus fontem se professum esse, neque aliter antiquioribus Philosophis, Platoni praesertim, visum fuisse asseverare videtur. Num ita senserit Plutarchus, ambigitur. De Platone tamen constat, ipsum in Timaeo statuisset, Mundi animam ex *Eodem & Diverso* constatam esse, h. e. ex divinae naturae portione, & ex re quadam alia distincta a Deo, & cum materia sociata: hanc scilicet nonnulli suspicantur esse naturam illam malorum causam.

Verum alia omnino fuit mens Platonis, uti ex ejus scriptis Cudworthus, Moshemius, aliique investigant. Censuit enim materiae conditionem, quae Dei optima quaevis cupientis voluntati restiterit, multa produxisse, quae hunc orbem circumstant incommoda. Nam deformem

&

[a] Epist. 65.

[b] Lib. I. Acad. cap. VI.

[c] Lib. de Iside & Osir.

& inordinatam eam fuisse, antequam praesenti ornatu decoraretur, ait in *Politico*.

Mala vero illa, quae moralia appellantur, itemque physica, quae ad hominis corpus pertinent, ad animam retulit Plato. Cum enim ipse binas, sive tres potius in homine finxerit animas, rationis unam participem, alteram sive reliquas ratione vacuas, & concitationibus inordinatis obnoxias: illam, quam Deus ex se produxit, nihil in se mali & vitiosi habere; hanc vero sive unam, sive plures, ubi irae, desiderii, & cupidinum caussae latent, omnium malorum originem esse voluit. Haec copiose in Timaeo exponuntur.

Haec autem anima, cujus ex Cicerone (a) *duas partes in homine locis disclusit, atque unam in pectore, cupiditatem subter praecordia locavit, ex inordinata quadam mundi anima, quam ἑτακτον καὶ κακοποιόν, inordinatam, & maleficam appellat, hausta esse sancitur a Platone.*

Sed jam πολυβοήτων hoc gravissimi ejusdem philosophi dogma de anima Mundi breviter exponamus. Missis junioribus Platoniciis, quos absurdis novarum opinionum commentis doctrinam Magistri adulterasse constat, ipsummet Platonem audiamus, hac de re tum alibi tum maxime in Timaeo sic loquentem.

1. Esse naturam quandam, quae per omnes terrasque tractusque maris, caelumque profundum commeans omnia motibus suis cieat, formet, alat, animetque. Naturam hanc *Ψυχὴν*

Psy-

Psyben i. e. Animam vocat, ob eamque rem mundum esse ait ζῶν ἐν ψυχῷ, ἐννοῦντε, idest ut Cicero interpretatur, *Animal idque intelligens.*

2. Hanc animam a summo rerum omnium demiurgo procreatam esse, antequam ejus corpus idest Mundus fingeretur.

3. Eandemque ex tribus naturis coaluisse, una individua, altera dividua, tertia inter has media, ex iisque duabus conflata. Jam quales sint naturae istae, ex quarum artificiosa temperatione Mundi Psyche coaluit, incertum. Platonici quidam hoc Magistri scitum de anima ex individua & ex dividua natura ita interpretantur, ut velint individua naturam divinam essentiam significari; naturam vero dividuam comprehendere initia & elementa omnium rerum.

4. Haeret autem Plato, idque in medio relinquit, utrum una sit anima isthaec διοίκησα καὶ ἐνοικήσα ἐν πᾶσι τοῖς κινεμένοις, quae gubernat omnia & in omnibus quae moventur inhabitat; an vero sint plures.

5. Verum cum ista mundi anima, seu rerum genitrice natura minime confundendus est ille princeps Deus, hujus universitatis effector & moderator. Nimirum enim Plato animam, cujus motibus omnem naturam vigere autumat, & ab supremo Numine procreatam, & ejus voluntati obsequentem, & denique ἐγκόσμιον, idest in mundum immersam statuit. Contra Deum Mundi demiurgum idem Plato pronunciat ex omni aeternitate existisse; nec esse ulli naturae subiectum aut obedientem; eundemque non caelo, nec terra, nec ullo denique loco comprehen-

(a) *Lib. I. Tuscul. cap. X.*

hendi ; tamen illius numen caelum & terram pervadat.

Et quoniam de hominum animis Platonis sententiam inuimus , advertere juvat ita ipsum philosophatum esse , ut 1. ab omni extensione & concretionem disjunctos existimaverit , uti contendit Cudworthus , licet renuente Moshemio . Hujus enim sententia ab hac crassa , qua corpora componuntur , materia humanas Mentis sejungit Plato ; at eas subtilissimae cujusdam materiae participes fecit . Ceterum Platonis , aliorumque Veterum hac in re sententiam facile erit definire , si probe noscatur , quo pacto voces *corpus* , *materia* , *corporeus* , *simplex* , *incorporeus* , quibus non unus subjici sensus potest , Veteres usurpaverint . Quod quidem in Metaphysicis Institutionibus , cum humanae Menti simplicitatem vindicabimus , persequi cogitamus .

2. Animos censabat Plato praeter terrenum corpus , cui copulantur , alio aethereo indutos esse , quod in Schola Platonica *ὄχημα* , sive animae *vehiculum* appellari consuevit . Quin & addunt quidam hujus Scholae alumni , hoc vehiculo veluti quodam vinculo animum cum mortali corpore connecti : atque hujusmodi corpus ab animo nullo modo sejungi posse , sed ad infinitum tempus illam perpetuo comitari .

3. Animos in varia migrare corpora Platonem docuisse , eosque pro varia morum ratione meliori , aut deteriori domicilio addixisse fere omnes in compertis habent . Verum Gulielmus Irhovius , quem supra laudavimus , aliam omnino fuisse Philosophorum Principis mentem plu-

ri-

ribus ostendit , ex iis potissimum , quae de animorum facto cum corpore divortio varia conditione ille tradidit , ut mox inuemus (a).

4. Quod animos perennes esse Plato existimaverit vel illud argumento est , quod de ipsorum conditione statuit , postquam a corporum amplexibus divulsi fuerint . Eos enim , qui pie vixerint , pureque decesserint , ex his terrenis locis tamquam e carcere solutos ad altiora transcendere , puramque supra terram incolere regionem ; quique Philosophiae studio flagraverint , absque corporibus (aetheriis scilicet , quae modo memoravimus) pulchriores nancisci habitationes differit (b) . Quam sedem piorum animis addideram in Caeli dorso sitam docet , locumque supercaelestem appellat : eamque , ait , *neque quisquam nostrorum laudavit adhuc Poëtarum , neque unquam pro dignitate laudabit* (c) . Tum perennem ibi vitam acturos animos , nunquam interitum subituros tradit [d] . Qui vero scelera & flagitia admiserint , vario poenarum genere , aut aliquandiu , si *ideoque sanabilia* peccata fuerint , aut si ob scelerum gravitatem *insanabiles* fuerint , aeternum eos excruciarum affirmat (e) .

Platonem nondum dimittere possumus : de ipsius Ideis nonnihil dicendum superest . Postquam in Timaeo Dei consilium de Mundo condendo

Tom. I.

F

Pla-

(a) De Palingen. vet. Lib. II: Cap. IX.

(b) In Phaedone p. 386. 400.

(c) In Phaedro.

(d) In Apologia sub fin.

(e) De Leg. Dial. X. & in Phaedone.

Plato exposuit, fieri nullo modo posse decernit, quin Deus exemplum quoddam quasi ob oculos habuerit, cujus ad normam universam hanc rerum compagem compararet. Hoc autem, quod tanti operis fabricator imitatus est exemplar, *ὑποῦντὸν* intelligibilem mundum appellat, quod *ῥατὶ* ratione sapientiaque comprehenditur, atque immutabili aeternitate continetur, ut loquitur Cicero [a].

Illa igitur rerum exempla, quas Ideas dixit, quae divinae obversabantur menti, modo *οὐκ ἐκ γενέσεως*, ἀπὸ τοῦ θεοῦ, non esse genita, sed perpetuo manere, modo *οὐκ ἀλλοιούμενα*, *οὐκ ἀφαιρούμενα*, quae nec generari, nec corrumpi possunt, passim a Platone appellantur.

Hic porro cum Veteres tum Recentiores vehementer inter se dissident, utrum hujusmodi Platonicae ideae naturae sint ex divina intelligentia creatae, & extra eam existentes, an vero *νοητά* notio es tantum animi divini. Posteriorem amplectuntur Cudworthus & Moshemius, quos vide [b].

Platonicae familiae alumni in tres classes distinguuntur. Quidam enim fidi praeceptoris asceclae Academiam, quam vocant *veterem*, constituerunt. Hi porro sunt *Speusippus* Atheniensis, Platonis sororis filius, qui cum per octo annos Academiae praefectus fuisset, eam Olymp. CX. 2. denatus *Xenocrati* Chalcedonio regendam tradidit, quem Cicero *gravissimum, & severissimum*

[a] In Fragmento de Univ.

[b] Syst. Int. Cap. IV. §. XXXI.

imum Philosophorum appellat [a]. Obiit autem Olymp. CXVI. 2. vel 3. Post *Xenocratem* Academiae praefuit *Polemo* Atheniensis, quem audierunt *Crates*, & *Crantor*, quorum alter Athenis, alter Solis ortum habuit.

Verum alii licet a Platone non desciverint, diversam tamen philosophandi rationem iniere, quibus facem praetulit *Arcefilas* sive *Arcefilaus* Pithanaeus ex Aeolide natus Olymp. CXVI. 1. Is quidem, ut ait Tullius [b], omnia latere censebat in occulto: neque esse quidquam, quod cerni aut intelligi possit: quibus de causis nihil oportere, neque profiteri, neque affirmare quemquam, neque assertionem approbare. Igitur Mediae, ut Veteres nominarunt, Academiae auctor fuit, quae, ut idem Tullius [c], usque ad *Carneadem* perducta, qui quartus ab *Arcefila* fuit, in eadem *Arcefilae* ratione permansit. *Arcefilam* inter & *Carneadem* fuere *Lacydes* Cyrenaeus, *Evan-der* Phocensis, & *Egesinus* Pergamenus, qui apud Clementem Alexandrinum [d] *Hegefilaus* audit.

Carneades igitur, cujus natalis dies ad Olymp. CXLI. 3. revocatur a plerisque Eruditis, ab *Arcefilae* doctrina aliquantulum discessit; quamvis enim in rebus ipsis veritatem agnovit: at eam ab homine cognosci posse negavit. Duo igitur sunt, quae *Arcefilae* disciplinam a *Carneadis*

F 2

pla-

[a] Lib. V. Tusc. cap. XVIII. & Lib. I. Offic. cap. XXX.

[b] Lib. I. Acad. cap. XII.

[c] Loc. cit.

[d] Strom. Lib. I.

placitis discriminant. Ille quidem nullam in rebus ipsis inesse veritatem perhibebat: is contra quamvis verum aliquid aut falsum esse fatebatur, at verum a falso discerni posse negabat. Deinde cum Carneades assensum duntaxat sustinendum duceret, probabile autem aliquid esse, aut contra non negaret: nihil horum Arcesilas admittebat. Ita sane Gerardus Joannes Vossius mediae ac tertiae Academiae disciplinam definit (a). Carneadem excepit *Clitomaobus* Carthagenensis, quem *hominem acutum*, & *valde studiosum ac diligentem* vocat Tullius (b). Hujus discipulus fuit *Philo Larissaeus*, quem anno ab U. C. 665. bello Mithridatico profugum Romae audivit Tullius. Proxime secutus est *Antiochus Ascalonita*, quem etiam Athenis se audisse testatur Tullius. (c).

§. XIV.

De Secta Peripatetica.

EX veteri Platonis Academia prodiit Aristoteles Stagirae Macedoniae oppido natus Olymp. XCIX. ante Christum 384. qui postquam 20. annos Platonem audiisset, & Alexandrum Macedonem per quinquennium instituisset, Athenis in Lyceo deambulando docere coepit; unde *Peripateticus*, a verbo Graeco περιπατῶν deambulare dictus est. Porro Aristoteles cum e vita ex-

(a) De Philosoph. Sect. Cap. XII. §. XXIII.

(b) Loc. cit.

(c) In Bruto cap. XCI.

excessisset Olymp. CXIV. 3. suae disciplinae veluti heredes instituit *Theophrastum* Eresum, cui Scholae cura demandata est, & qui bis mille auditores habuisse fertur: *Stratonem* Lampfaceum, vulgo *Physicum* appellatum, cujus impia de rerum origine dogmata in Metaphysicis exponenda refutabimus: *Lyconem* Troadensem, qui Olymp. CXXVII. Strabonem excepit: *Aristonem* Cejum; *Critolaum* Phaselidem, & *Diodorum* incertae patriae, qui ultimus est in successione Peripatetica.

Jam vero, ut Aristotelis doctrinam prosequamur, is quidem primo pertinacissime pro Mundi aeternitate pugnavit. Neque enim, ut ait Tullius [a] ortum esse unquam mundum adferebat, quod nulla fuerit novo consilio inito tam praeclari operis inceptio, & ita eum esse undique aptum, ut nulla vis tantos queat motus mutationemque moliri, nulla senectus diuturnitate temporum existere, ut hic ornatus unquam lapsus occidat.

Ceterum rerum naturalium principia contendeat oportere esse prima, & quodammodo inter se contraria; adeoque neque ex se invicem, neque ex alio fieri; at ex iis fieri omnia. Hinc tria omnino statuebat rerum principia ἕλν, εἶδος, καὶ σίτησις, materiam, formam, & privationem. Quorum duo inter se opposita, & contraria sunt, scilicet Forma, ejusque privatio: Materia vero privationis, ac Formae est commune subjectum, easque per vices excipit.

Praeterea Platonicae Mundi animae amicus fuisse videtur Cudwortho, quod & ante ipsum recentiores Platonici adseruerunt, ut omnem inter illum ac Platonem discordiam conciliarent. Peripatetici ab ea abhorruisse Magistrum acriter pugnant. Est tamen in ipsius operibus, quod Platonis mundanae animae affine videtur. Passim enim memorat θερμότητα ζωικήν, vitalem quendam calorem per totam rerum naturam diffusum, qui neque ignis sit, neque aliud huiusmodi.

De ipsius pietate in Deum, graves sunt doctissimorum Virorum controversiae. Veritati propius accedere videntur, qui Aristotelem verbo haud Deum inficiatum esse, sed reapse e medio sustulisse, aut quamdam potius Dei umbram & simulacrum exhibuisse arbitrantur.

Primo enim ipsius Deus nihil libertatis habet, cum ex necessitate quadam naturae rerum universitatem produxerit. Praeterea divinae Providentiae metam in Orbe Lunari constituit; quippe negat quae infra Lunam sunt & fiunt, ad eam pertinere. Tandem, ut cetera taceam, otiosus prorsus est Aristotelis Deus, neque quidquam agit, sed cessat; atque in hac quiete ejus beatitas praecipue posita est. Huiusmodi argumenta collegit Jo. Georgius Walchius (a).

Nec leviora sunt certamina de Aristotelis opinione, quod ad animorum perennitatem spectat. Ipse quidem animum in duas partes dispexit, quarum una sit sentiens, quaeque sine corpore esse non possit; altera intelligens, quam *νῦν* appell-

(a) *Exercit. de Atheism. Aristot.*

pellat, atque extrinsecus homini advenire, & divinam esse ait: eamque ex natura illa per totum orbem fusa delibatam esse statuit (a).

§. XV.

De Secta Stoica.

SToici naturam, inquit Lactantius (b), dividunt in duas partes, unam quae efficiat, alteram quae se ad faciendum tractabilem praestet. In illa prima esse vim faciendi, in hac materiam, nec alterum sine altero esse posse. Ita isti uno Naturae nomine res diversissimas comprehenderunt, Deum & Mundum, artificem & opus, tanquam Natura sit Deus Mundo permixtus. Concinat Seneca (c): Quid est Natura, quam Deus & divina ratio toti mundo & partibus ejus inserta?

Deum autem hunc *πνεῦμα ἰνδερμῶν*, igneum Spiritum esse, seu in ignea hujus orbis materia residere ipsi autumabant. Plutarchus enim & Tullius Zenonis Deum ignem artificiosum esse testantur, qui nimirum omnia creaverit, & progenierit.

Porro Mundi ortus, Zenonis & Stoicorum iudicio, sic habuit. Ab initio cum Deus apud semetipsum esset, *τὴν πᾶσαν εἶσαν* omnem substantiam vertit primo in aërem, deinde in aquam,

F 4

h. e.

(a) *Lib. II. de generat. animal.*

(b) *Divinar. Institut. Lib. VII. cap. 3.*

(c) *Lib. IV. de Benefic. cap. II.*

Praeterea Platonicae Mundi animae amicus fuisse videtur Cudwortho, quod & ante ipsum recentiores Platonici adseruerunt, ut omnem inter illum ac Platonem discordiam conciliarent. Peripatetici ab ea abhorruisse Magistrum acriter pugnant. Est tamen in ipsius operibus, quod Platonis mundanae animae affine videtur. Passim enim memorat θερμότητα ζωικήν, vitalem quemdam calorem per totam rerum naturam diffusum, qui neque ignis sit, neque aliud huiusmodi.

De ipsius pietate in Deum, graves sunt doctissimorum Virorum controversiae. Veritati propius accedere videntur, qui Aristotelem verbo haud Deum inficiatum esse, sed reapse e medio fustulisse, aut quamdam potius Dei umbram & simulacrum exhibuisse arbitrantur.

Primo enim ipse Deus nihil libertatis habet, cum ex necessitate quadam naturae rerum universitatem produxerit. Praeterea divinae Providentiae metam in Orbe Lunari constituit; quippe negat quae infra Lunam sunt & fiunt, ad eam pertinere. Tandem, ut cetera taceam, otiosus prorsus est Aristotelis Deus, neque quidquam agit, sed cessat; atque in hac quiete ejus beatitas praecipue posita est. Huiusmodi argumenta collegit Jo. Georgius Walchius (a).

Nec leviora sunt certamina de Aristotelis opinione, quod ad animorum perennitatem spectat. Ipse quidem animum in duas partes dispescit, quarum una sit sentiens, quaeque sine corpore esse non possit; altera intelligens, quam ὁρᾶν ap-
pel-

pellat, atque extrinsecus homini advenire, & divinam esse ait: eamque ex natura illa per totum orbem fusa delibatam esse statuit (a).

§. XV.

De Secta Stoica.

SToici naturam, inquit Lactantius (b), dividunt in duas partes, unam quae efficiat, alteram quae se ad faciendum tractabilem praestet. In illa prima esse vim faciendi, in hac materiam, nec alterum sine altero esse posse. Ita isti uno Naturae nomine res diversissimas comprehenderunt, Deum & Mundum, artificem & opus, tanquam Natura sit Deus Mundo permixtus. Concinat Seneca (c): Quid est Natura, quam Deus & divina ratio toti mundo & partibus ejus inserta?

Deum autem hunc πνεῦμα ἰνθερμον, igneum Spiritum esse, seu in ignea hujus orbis materia residere ipsi autumabant. Plutarchus enim & Tullius Zenonis Deum ignem artificiosum esse testantur, qui nimirum omnia creaverit, & progenierit.

Porro Mundi ortus, Zenonis & Stoicorum iudicio, sic habuit. Ab initio cum Deus apud semetipsum esset, τὴν πᾶσαν ἑστίαν omnem substantiam vertit primo in aërem, deinde in aquam,

F 4

h. e.

(a) Lib. II. de generat. animal.

(b) Divinar. Institut. Lib. VII. cap. 3.

(c) Lib. IV. de Benefic. cap. II.

h. e. in materiam quandam, quae aquosae nubis speciem haberet. Tum per humidam hanc atque inertem materiam discurrens is, qui mundi *Λόγος σπερματικός* Ratio seminalis est, semen in ea deposuit h. e. vitalem illi & salutarem calorem impertiit. Quo quidem animata materia, & vim genitalem adepta ad deinceps procreanda opera aptam facilemque se praebuit.

Ex istiusmodi porro artificiose discreta materia quatuor orta sunt Elementa, videlicet Ignis, Aër, & Terra. Ex Elementis minora ac multiformia corpora coaluerunt. Hinc Elementum definitur, Id ex quo primo fiunt, quae fiunt, & in quod extremum resolvuntur.

Elementorum quaedam levia sunt, quaedam gravia. Levia sunt Ignis & Aër. Gravia Aqua & Terra. Leve est quod a medio recedit. Grave quod ad medium accedit. Hinc Ignis sive Aether supremam mundi regionem occupat, ubi Stellae inerrantes; quas inter eminet Sol mundanae animae Mens, sive *τὸ ἡγεμονικόν*. Aetheri succedit Aër. Huic Aqua subijcitur. Mundi medium tenet Terra omnium basis ac fundamentum.

Omnium Elementorum alterni recursus sunt. Et quidquid perit alteri perit, in alterum transit, mirabili naturae providentia, quae partes suas velut in ponderibus examinat, ne portio- num aequitate turbata Mundus praeponderet.

Mundum, ex lege Fatorum, duplex manet interitus primus ab Aqua, alter ab Igne.

Nam i. turbata Elementorum *ισονομία* aequilibritate, plus humoris fiet, quam semper fuit. Itaque Aqua in succumbentem terram undique irrum-

irrumpeus, quidquid habitatur obducet, necabitque omne animal, orbe submerso. Deletisque omnibus ne quis supersit ad deteriora magister, antiquus ordo revocabitur.

2. Post Cataclysmum sequetur *ἐκπύρωσις*, Conflagratio. Nimirum cum fatale tempus advenerit, quo se renovaturus Mundus extinguat, humore consumpto omnique exardesciente materia effeta tellus & caeli regia uno igne conflagrabit. Post conflagrationem nihil relinquetur praeter unum summum Jovem, qui scilicet purior ille ignis est, ex quo rursus mundi renovatio fiet, idemque ornatus exorietur. Hujusmodi autem eluvionum atque exustionum & per vices insequentium renovationum, quas Mundo accidere post certas annorum periodos necesse est, series sempiterna a Stoicis statuitur.

Animos ex illo sempiterno igne descendere, ejusque partes esse Stoicos sensit & Tullius & Seneca testantur: qui addit: *Totum hoc, quo consistimur, & unum est, & Deus est, & socii ejus sumus & membra.*

De animorum immortalitate nihil certi apud ipsos erat. Seneca quidem modo ait, modo negat, modo dubitat. Nonnulli diu mansuros ajunt animos, at aeternos esse negant. Vide Tullium (a). Neque id controversum non erat. Cleanthem enim omnes, Chrylippum verum solos Sapientum animos permanere usque ad mundi conflagrationem, docuisse refert Laërtius.

Stoicorum, ut ita dicam, familiam duxit Ze-

no

no Cittieus; e Cittio enim Cypri oppidulo ortus est: quod cum olim Phoenices incoluerint, hinc illum (a) *Poenulum* vocat Tullius. Sub Olymp. CV. in lucem ipsum editum esse inde colligere possumus, quod octo & nonaginta annos natum obiisse illum plerique tradunt, & ad Olymp. CXXIX. illius mortem statuit Eusebius.

Zenonis assaeclae, ut celebriores duntaxat nominemus, fuerunt *Cleanthes*, joco *Φεαδρανς* dictus, quod *puteos* noctu exbauriret; *Chrysippus* Solensis adeo Dialecticae studiosus, ut, teste Diogene, de re Logica undecim & trecenta volumina reliquerit; *Dogenes* Babylonius, qui Romam Atheniensium legatus venit, *Panaetius* Rhodius, ac tandem *Posidonius* Apameae in Syria natus, quem Rhodi docentem Pompejus invisit, & Tullius audivit, ut ipse ait (b).

§. XVI.

De Secta Italica.

Pythagoras, quem alii Samium, alii Thuscum, alii alibi ortum habuisse narrant, postquam Aegyptum lustravit, & Persarum Magos adiit, & si fides adjungenda Hermippo apud Josephum (c), cum Hebraeis congressus est, in Ita-

(a) *Lib. IV. de Fin.*(b) *I. De Nat. Deor. cap. III.*(c) *Lib. contr. Appion. Adde Origenem, qui lib. I. contr. Cels. eundem Hermippum laudans ex Judaeis Philosophiam Pythagoram didicisse ait.*

Italiam venit, ut ait Tullius (a), & quidem in magnam Graeciam, quam privatim & publice praestantissimis institutis & artibus exornavit. Eundem Crotonae, celeberrima olim Brutiorum urbe in ora maris Jonii, ludum aperuisse refert Laërtius (b).

Atque hinc est, quod Secta, quam hic Pythagoras instituit, *Italicæ* nomen sibi vindicavit. Croton enim, unde illa exsiluit, inter urbès illius peninsulae, quae tunc *Italiae* nomen sibi peculiare fecerat, eminebat. Ita immortalis memoriae Mazochius noster, quem semel atque iterum laudavimus, sed nunquam pro ingentibus viri meritis (c).

De ipsius aetate non satis inter Eruditos convenit. Henricus Dodwellus (d) ad annum IV. Olymp. LII. Guilielmus vero LLOYDIUS (e) ad annum III. Olymp. XLVIII. natalem Pythagrae diem revocant.

Hic primus *Philosophi*, h. e. Sapientiae studiosi nomen adscivit; quippe *Sophi* sive Sapientis nomen, quo ad illud temporis alii usi fuerant, uni Deo convenire adferebat.

Qui vero Pythagoram ad Philosophiam instituerit, *Pherecydes* fuisse fertur, qui e Syro, una ex Cycladibus insula, circa Olymp. XLV. ortus est. Porro Philosophus hic, quem summam in scri-

(a) *Tuscul. Lib. V. cap. IV.*(b) *Lib. VIII.*(c) *Comm. in Tabul. Heracl. p. 59.*(d) *Dissert. de aetate Phalar. & Pythag.*(e) *De Chronol. Pythag.*

scriptis suis obscuritatem affectasse testatur Clemens Alexandrinus (a), Deo aeternam adiunxisse materiam videtur Moshemio (b). Nam teste Laërtio ita ille unum ex libris suis exorditur: Ζεὺς μὲν καὶ χρόνος ἓς αἰὶ καὶ χρόνος ἓν, Jupiter quidem & Tempus idem semper, ac Tellus erat. Sive, ut legendum putat Casaubonus (c): Ζεὺς μὲν καὶ Κρόνος ἓς αἰὶ καὶ χρόνος ἓν. Jupiter quidem & Saturnus semper & Tellus erat. Tum addit, Terrae nomen fuisse Telluri, postquam ipsi Jupiter praemium dedit. Quibus sane significat Deum indigestam illam, quae ab aeterno fuit, molem temperasse, eamque Tellurem vocatam, postquam novam, moderante Deo, formam induit. Praeterea Pherecydem primum dixisse animos hominum esse sempiternos auctor est Tullius (d).

Hoc quidem praeceptore usus est Pythagoras: cuius de rerum origine dogmata per summam veterum Scriptorum inconstantiam vix hodie licet decernere. Ad duo principia rerum naturam ipse revocasse dicitur *Monada*, & *Dyada*, & utrumque originis expers, atque aeternum credidisse. Porro si Philoni Judaeo, Diogeni Laërtio, Plutarcho, aliisque fidem adjungamus, Monas Pythagorae Deus est; Dyas vero materia, ex qua Deus mundum construxit.

Verum si alios audiamus, Hermiam scilicet, Ni-

(a) *Strom. Lib. V.*

(b) *Not. 9. ad Cap. IV. §. XX. Syst. Intell.*

(c) *In Notis ad Laërt. p. 28. Edit. Steph. 1594.*

(d) *Lib. I. Tuscul. cap. XVI.*

Nicomachum apud Photium, aliosque; id, quod Monada Pythagoras nuncupavit, non esse nisi informem materiam censeamus oportet, ex qua varie temperata quatuor rerum elementa, & reliqua corpora nata sint. Praeterea quod Tullius (a) Pythagoram censuisse ait, Deum esse animum per rerum naturam omnem intentum & commeantem, haud obscure innuere videtur, illius Deum a materia minime sejunctum fuisse.

Ceterum hunc Philosophum unum summumque Numen agnovisse, ex quo veluti fonte ceteri Dii orti sunt, quodve universitatis hujus conditor est & parens, ostendunt *Aurea Carmina*; quae quemcumque auctorem habeant, antiquissima certe sunt. His consentiunt Hierocles, Jamblichus, & Cyrillus Alexandrinus.

Illud παραπρῶς animadvertatur, locutiones Pythagorae e numeris desumptas, (quibus ipse utpote Geometriae & artium mathematicarum studiosissimus utebatur) ita Veteres nonnullos accepisse, quasi e numeris, & mathematicorum initiis omnia proficisci voluerit; in qua sententia fuisse videtur Tullius (b). Multorum Virorum diuturni de hac re labores, nil, nisi incertae conjecturas, nobis reliquerunt. Quidni? Ipsi Pythagorae Auditores, qui usque ad ravim ἄλλοις ἑαυτοῖς nobis occinunt, mirum quantum inter se dissentiant; cum alii ad res metaphysicas, alii ad morales, alii ad nescio quae alia numeros traxerint; adeo quidem, ut hisce dissensionibus

(a) *Lib. I. De Nat. Deor. cap. II.*

(b) *Lib. IV. Acad. cap. XXXVII.*

nibus ignorantiam suam vel inviti prodiderint.

Hominum animos ex Dei animo carptos & delibatos Pythagorae opinionem fuisse tradit Tullius. At Diogenes Laërtius animam esse *ἀπόσπασμα αἰθέρος ex aethere avulsam* docuisse illum ait. Eos praeterea immortales esse, & per nova semper vagari corpora sensit. Ipse quidem professus est animam suam fuisse olim in Aethalide Mercurii filio, in Euphorbo, Hermotimo, aliisque. Verum de *μετεψυχώσεις*, seu *Transmigratione*, quae vulgo *Pythagoricae* denominationem sortita est, legendus omnino saepe laudatus Irhovius, qui & fusc & docte tum omnes veteres Philosophos, tum potissimum Pythagoram ab huiusmodi inepta sententia vindicat.

Is enim probat 1. Pythagoram pro Veterum more dogmata sua symbolicis, & aenigmaticis locutionibus obtexisse: ut nisi symbolice ea exponantur, risu potius sint excipienda, quaecunque sapientissimus ille Philosophus distitavit. 2. *μετεψυχώσεων* huiusmodi, quam ipse *crassam* appellat, quamplurimos ex antiquis Pythagorae minime affinxisse. 3. Dogma illud profectum esse a pervetusta, & vulgo in prisca Philosophia recepta sententia, quae triplicem humanae Mentis statum spectabat; primum cum nondum corpori addiceretur; alterum cum jam vinculis corporeis obstringeretur; tertium, cum e corpore erumperet. Initio Mentis simplices omnino a Deo creatas in stellas fixas fuisse transmissas huiusmodi ferebat opinio. Cum vero a recta veritatis norma illae aberrassent, in Tellurem, mortalium sedem, fuisse detrusas. Sed priusquam huc per-

ve-

veniant, septem Planetarum orbes permeare. In his cum aliquando immorentur quodam aërio corpore, quod *ὄχημα*, *vehiculum* vulgo appellatum fuit, circumfundi, cui sane *vehiculo* quilibet suas affectiones imprimit Planeta, nimirum torporem Saturnus, Mars iracundiam, libidinem Venus, Mercurius lucri cupiditatem, Jupiter regni desiderium, aliaque alii. Atque hac ratione jam varias, antequam humano corpori alligarentur, vitas, seu vitae species vixisse mentes dicebantur. Praeterea primigeniae, & *rationali* animae in huiusmodi per planetas transitu alia *irrationalis* copulabatur, & corporibus signa quaedam sive notae, & characteres inurebantur, qui huius vel illius *Planetae praedominantis* essent indicia. Tandem quam potissimum egerint in sphaeris vitam vel *Joviam*, vel *Venerream*, vel alterius cuiuscumque generis, eandem in terris propriis designatam characteribus sequi opinabantur.

Ut vero septem diversas vitae species septem Planetis respondentes in priore Statu Mens subire dicebatur; ita in Statu altero, nempe corpori conjuncta, septem alias vitas credebatur in terris permutare, quae nihil aliud nisi varia aetatis intervalla, vel periodos, variasque animi cupiditates prae se ferebant. Hoc sensu animam ab alia in aliam vitam, & ab alio in aliud corpus transire affirmabant.

Postquam rite purgata mens humana fuerit, corporeis vinculis soluta ad immortalium Deorum consortium evolat. Sed oportet, ut per eosdem prorsus gradus ascendat, per quos antea de-

descenderat: Nimirum rursus per septem planetarum orbem errare cogitur, donec in *chorum Deorum non errantium* recipiatur.

Jam vero hujusmodi vitae ratio post mortem dicebatur transitus *ἐκ τῆς ζωῆς ἐν ἀνιμαλία*. Nam quemadmodum erudite probat Irhovius, Planetarum, & Stellae fixae *τὰ ζῶα* vocabantur. Ex qua dicendi formula concludit, ortum habuisse commenta de *crassa illa* Veterum, & Pythagorae in primis *Μετεμψύχου*.

Pythagorae doctrinam longe fluxisse ait Tullius (a): & *πρῶτον ἀνδρῶν* ex ipsius schola prodisse tradit Laërtius. Crotoniensis scholae Successio ita se habuit, teste Jamblichio, Pythagorae successit *Aristaeus* Crotoniensis; quem ille, elocata ipsi Theanone filia, generum sibi fecit. Hunc excepit *Mnesarchus* Pythagorae filius. Ei *Tydas* Crotoniates successit. Post hujus obitum cathedra intermissa fuit; revixit autem duce *Aresa*, qui Scholae praefuit: eique successit est *Diodorus Aspendius*.

Perhibentur praeterea Pythagoram audiisse *Empedocles* Agrigentinus, *Archytas* Tarentinus, *Epicharmus* Cous, *Ocellus* Lucanus, *Timaecus* Locrensis, *Alcmaeon* Crotoniata, *Hippasus* Metapontinus, *Philolaus* Crotoniata, & *Eudoxus* Gnidius.

At *Empedocles* cum a Laërtio circa Olymp. LXXXIV. floruisse dicatur, Pythagoram audire non potuit. Fortasse Pythagoricum quemdam audiit; quippe ipsius doctrina, ut ex fragmentis

apud

(a) Lib. IV. Tusc. cap. I.

apud Veteres colligitur, Pythagoricae sectae scitis consentit.

Archytas quoque Pythagorae auditor esse non potuit. Ipsum enim audiit Plato, atque ab eo Pythagoricam disciplinam didicit Olymp. XCVI. Hujus hodieum exstat liber *de Universi natura* (a), ubi decem praedicamenta explicantur, unde sua hausit Aristoteles.

§. XVII.

De Secta Eleatica.

Eleatensum Philosophia hoc praecipue sollemnne habebat, Deum scilicet *τὸ ἐν ᾧ πᾶν* unum & omnia esse. Id de Xenophane praeter alios adfirmat Tullius (b): *Xenophanes unum esse omnia dixit, neque id esse mutabile, & id esse Deum, neque natum unquam & sempiternum, conglobata figura.*

In diversa omnia abeunt, qui hujus Sectae placita interpretantur. Nonnulli, inter quos ceteris acrius Petrus Baylius, inter Dei hostes illos esse recensendos, & jam tum Spinozismo prolusisse contendunt. Alii vero nullum non movent lapidem, ut eos atheismi absolvant, & tantae impietatis in Deum immunes fuisse ostendant.

Cudworthus sane, cui & Moshemius aditipulatur, ea formula *ἐν ᾧ πᾶν* summum Deum designasse, h. e. unam illam maximeque perfectam

Tom. I.

G

na.

(a) Venetiis prodit 1571.

(b) Lib. IV. Acad. cap. XXXIII.

naturam, quae ceteris rebus ortum dederit, pluribus Veterum testimoniis probat: inter quae illud potissimum est, quod Parmenidis ipsius carmina exhibent, quorum fragmenta apud Aristotelem, Simplicium, aliosque exstant. In his quidem Deus describitur, ut natura unica, simplicissima, sempiterna, immutabilis, neque ulli unquam vicissitudini obnoxia.

Deum autem, quem *ἑν ὃν* unum appellabant, simul τὸ πᾶν universum ea de causa nuncuparunt, quod res omnes comprehenderet. Atque hinc esse subdit Plotinus, quod Deum *σπουδαῖν* dixerint: ut nimirum significarent, aut cuncta in semet involuta illum continere; aut ab omni eum parte similem esse & uniformem, *παντάχθεν ὁμοιον*, ut ait Simplicius.

Eleaticam Sectam condidit *Xenophanes* Colophonius, quem plerique Eruditi Eusebium secuti Olymp. LVI. ante Christum 538. natum esse arbitrantur. Institutae tamen ab ipso Sectae nomen dedit *Elea*, Latinis *Velia*, Lucaniae civitas, quae celebrioribus ipsius discipulis patria erat.

Xenophanis vestigia secuti sunt *Parmenides* Eleates, cujus aetatem ad Olymp. LXIX. revocandam esse non pauci Eruditi arbitrantur: *Melissus* Samius, Parmenidis discipulus, qui circa Olymp. LXXXIV. floruit: *Zeno* Eleates, quem Philosophiam Logica auxisse Aristoteles, alique Veteres testantur.

Verum Eleatico systemate repudiato atomisticae Philosophiae fundamenta jecerunt *Leucippus*, & *Democritus*; quorum alter Eleam, alter vero Ab-

Abderam Thraciae oppidum patriam habuit. *Leucippus* enim, teste *Tullio* (a), docuit esse corpuscula quaedam levia, alia aspera, rotunda alia, partim autem angulata, curvata quaedam & quasi adunca: ex his effectum esse caelum, atque terram, nulla cogente natura, sed concursu quodam fortuito. *Leucippo* adhaesit *Democritus*, qui, ut idem *Tullius* (b), atomos censuit in infinito inani, in quo nihil nec summum, nec infimum, nec medium, nec ultimum, nec extremum sit, ita ferri, ut concursu inter se cobaerescant: ex quo efficiantur ea, quae sint, quaeque cernantur, omnia: eumque motum atomorum nullo a principio, sed ex aeterno tempore intelligi convenire. Hunc Philosophum oculis se privasse, & nunquam sine risu in publico versatum fuisse nonnulli e Veteribus tradunt; quod tamen commentitium esse plerisque videtur.

Multos *Democritus* habuit discipulos, quos inter recensentur *Protagoras* Abderites, quem refert *Tullius* (c) Atheniensium jussu urbe atque agro exterminatum esse, librosque ejus in concione combustos, propterea quod in principio libri sic posuerat, *De Divis neque ut sint, neque ut non sint, habeo dicere*. *Diagoras* ex Melo Cycladum insula, qui atheos dictus est, atque aperte Deorum naturam sustulit, teste eodem *Tullio* (d). *Anaxarchus* Abderita, alique.

G 2

Xeno-

(a) *Lib. I. de N. D. cap. XXIV.*(b) *Lib. I. de Fin. cap. VI.*(c) *Lib. I. de N. D. cap. XXIII.*(d) *Loc. cit.*

Xenophanem audivit etiam *Heraclitus* Ephesus, quem, quoties domo egrediebatur, flevisse Veteres narrant. Heracliticam sectam ab ipso profectam nonnulli statuunt: at idem corpusculari philosophiae operam dedisse aliis videtur. Praeterea non defuisse, qui Heracliti disciplinam probaverint, postquam ipsius scripta in Templi Dianae adytis reposita Graecorum manibus versari coeperunt, quamplures e Veteribus memoriae prodiderunt.

§. XVIII.

De Secta Epicurea.

Atomisticum systema, cujus formam ac speciem Leucippus & Democritus adumbraverant, exegit tandem *Epicurus*. Is enim omnium rerum primordia atomos esse statuebat, quae figura ac mole mirifice discrepant, & vita sensuque carerent. Has vero atomos, quibus duplicem motum *gravitationis* & *declinationis* imperavit, nullo a principio, sed ex aeterno tempore in infinito inani volitasse perhibebat; atque inde factum esse, ut post varias complexiones, copulationes, atque adhaesitationes, cum mille formas & figuras modo induissent, modo exuissent atomi, turbulenta tandem concursione effecerint mundum, quaeque in eo essent omnia.

Hoc quidem physices genus, quod ab individuis corpusculis rerum initia arcessit, illuc intendere, ut Deum de medio tollat, nemo est quin intelligat. Et sane Democritus quidquid est

est in orbe religionis & pietatis adversus Deum, nisi e metu ortum non duxisse garriebat. Atque ipsius liguritor *Epicurus* licet Deos ἀθετοῦσθους invexerit, qui in nescio quibus *intermundiis* habitantes securum aevum agunt, tamen eos jocandi causa induxisse jure videtur Tullio (a).

Porro cum apud Epicurum nihil sit, quod non atomorum turba conficiat; hinc & ipsum animum non modo concursu quodam fortuito ex levibus & rotundis corpusculis effectum fuisse; verum etiam dissoluto corpore, non secus ac cujusdam domus forma, ipsa domo excisa, nulla est, interire atque evanescere decernit. Sententiam porro de animae immortalitate vitae tranquillitati valde repugnare praedicabat. Hinc *Lucretius*, qui eleganti ac sublimi simplicitate Epicuri dogmata primus Latino carmine exposuit, ita in hanc rem canit (b):

*Et metus ille foras praeceps Acherontis agendus,
Funditus humanam qui vitam turbat ab imo,
Omni suffundens mortis nigrore, neque ullam
Esse voluptatem liquidam, puramque relinquit.*

A quo non longe discedit illud Virgilii (c):

*Felix qui potuit rerum cognoscere causas,
Atque metus omnes & inexorabile fatum
Subjecit pedibus, strepitumque Acherontis avari.*

Epicurus Athenis natus est Olym. CIX. 3. ante Christum 342. ibique sex & triginta annos natus in horto peramoeno Scholam instituit;

(a) *Lib. II. de Divinat. XVII.*(b) *De Rer. Nat. lib. III.*(c) *Georg. II. 491.*

quippe Platonici Academiam, Peripatetici Lyceum, Cynici Cynosargen, Stoici denique Porticum occupaverant. Dum inter vivos versaretur, plures habuit & amicos, & discipulos, quos inter supra ceteros eminent *Polyaenus* Lampfacenus, *magnus mathematicus* teste Tullio (a), & *Metrodorus* Atheniensis, quem alterum *Epicurum* appellat idem Tullius (b). Ultra trecenta volumina scripsisse tradit Laërtius (c): nihil autem ex ipsius scriptis aetatem tulit, si pauca quaedam excipias, quae servavit Laërtius, & Petrus Gassendus potissimum illustravit. Porro Epicuri Scholae, postquam supremum ipse diem obiit, decem deinceps Philosophos praefuisse refert Suidas: eorum autem nomina quatuor duntaxat nobis transmisit antiquitas; qui nimirum sunt *Hermachus*, *Polystatus*, *Dionysius*, ac *Basilides*.

§. XIX.

De Pyrrhone & Scepticis.

PYRRHO Eleus, qui paullo ante Epicurum floruit, Anaxarchi discipulus, pictor primum, tum in Democriti libros cum incidisset, Philosophiae operam dedit: variis deinde sapientiae caussa itineribus susceptis, illud inde pessime philosophando extudit, nihil nimirum certo sciri posse. Ipsi sectatores non modo Pyrrhonicis, sed

(a) *Lib. IV. Acad. cap. XXXIII.*(b) *Lib. II. de Fin. cap. XXXVIII.*(c) *Lib. X. cap. XXVI.*

sed a philosophandi disciplina *Aporetici*, *Sceptici*, *Ephestici*, ac *Zetetici* appellati. *Dogmaticos* porro ipsi nuncupabant, quicunque certa & explorata dogmata tradebant.

Veterum fuisse quaestionem ab ipsis Graecis Scriptoribus agitatam refert Aulus Gellius (a), num Pyrrhonicos inter atque Academicos aliquid intersit, an sententiae affinitate ipsi amice conspirent. Nihil utrosque discriminare nonnulli docent. At laudatus Gellius aliquid discriminis inter eos constituit: *Cum haec consimiliter*, ait, *tam Pyrrhonii dicant quam Academici, differre tamen inter sese & propter alia quaedam, & vel maxime propterea existimati sunt, quod Academici quidem ipsum illud nihil posse comprehendere quasi comprehendunt, & nihil posse discerni quasi discernunt; Pyrrhonii ne id quidem ullo pacto videri verum dicant, quod nihil esse verum videtur.*

Illius discipuli potissimum fuere *Timon* *Plia-sius*, qui prius in theatris saltatorem egerat, *Hecataeus* *Abderites*, *Eurylochus*, aliique.

§. XX.

De Eclecticis, ac de Philosophiae ruina, ejusdemque restauratione.

RECENSENDI ultimo loco veniunt *Eclectici*, qui sub Ecclesiae nascentis exordia novam, neque antea tritam philosophandi viam inierunt. Hi nimirum

(a) *Noct. Attic. lib. XI. cap. V.*